

Списание за екология и горско стопанство

ГОРА

6⁰⁰ лв.
6-7/2012

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

ИСТИНА

www.gorabg-magazine.info

STIHL SR 430 - комфортна пръскачка за работа с голям обхват на действие

Носената на гръб моторна пръскачка STIHL SR 430 се отличава с лесно управление, бързо стартиране и много голям обхват на действие - до 14.5 м, благодарение на

което тя е подходяща за използване при борба с вредителите за разпръскване на препарати за растителна защита на обширни площи с насаждения, както и при овладява-

не на локални пожари. Комфортното ѝ оборудване, като резервоар за разпръсквания препарат с вместимост 14 л, осигурява ефективна работа с минимално усилие.

Случайно ли?

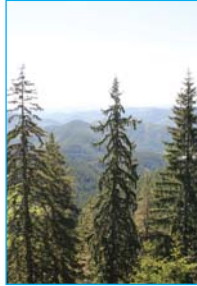
Горещият юни премина под знака на разгорещена горска тема и по-конкретно да бъдат или да не бъдат приетите от Парламента нови поправки в новия Закон за горите.

За лесовъдската ни история този Закон ще остане като „революционен“, защото промени над столетно статукво, отделяйки - включително и институционално, контролната от стопанската дейност.

В реда на нещата е да продължава адаптирането на горския сектор, отговарящ за една трета от територията на страната. Въпроси, свързани със стопанисването на частни и общински гори, с гори на юридически или религиозни лица и организации са в процес на разясняване. Въпросите на взаимоотношенията между държава и предприемачи, добивачи и търгувачи с дървесина, също търсят оптимален и приемлив за всички заинтересовани отговор.

Лесовъдската колегия, от своя страна, винаги е била наясно как трябва да се стопанисват горите. Само около това кой и как да ползва горски терени днес се разгоряха бурни страсти, прераснали в шествия и митинги и последвани от президентско вето върху горски закон - неща не съвсем обичайни за горската тема и история като цяло.

За 133 години от съществуването си горският сектор си е създал авторитет на служба с ред и дисциплина. Този авторитет е изграждан от поколения лесовъди и държавни мъже, милеещи за националното ни горско богатство. Е, имало е и случаи, когато към него са се протягали интереси, вместо с фиданка с брадва в ръка, но в крайна сметка разумът и консенсусът са надделявали. В противен случай България нямаше да бъде като китна градина сега, а както преди - опороена, без гори и с ерозирали планини.

2	Представяме: Регионалната дирекция по горите - Смолян
8	Горско шоу на Мечи чал
11	Съюз на европейските лесовъди: Швеция сподели с Европа своя опит
14	Да почистим България и в Деня на природните паркове
18	Отглеждане и стопанисване на корковия дъб в България
22	Състояние на дивечовите запаси в България
25	Випуск 2011 на Лесотехническия университет получи дипломите си
26	Неизползвани национални богатства
28	Възможности за подобряване на състоянието на горите у нас
30	Да почистим паметниците на лесовъдите
31	Ден на отворените врати в ПГГС „Христо Ботев“ - Велинград
32	Гората не е била, но трябва да бъде
35	Тракийската гробница край с. Свещари
36	Монументалните дървета в Странджа - генната памет на гората
38	Атон - градината на Богородица
42	Природен парк „Витоша“ демонстрира част от дейностите си пред журналисти
43	„Горица“ с уникален зоокът

На корицата
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@iag.bg
bbgospod@yahoo.com

Редактори:
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg
(водещ на броя)

Технически редактор:
инж. ВАНЯ КИСЪОВА-ИЛИЕВА
vaniakisiova@abv.bg

Предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:
ЙОРДАН ДАМЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42;
тел./факс: 988-04-15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg

ВІС ТТВВВГ22
ІВАН ВG39 ТТВВ 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 6. Формат 1/8 от 60/90.
Броят е погнсан за печат на
04.07.2012 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Отпечатано - „Фатум“ ООД

CONTENTS

2	Presentation: Regional Forest Directorate - Smolyan
8	Forestry show on Mechi Chal
11	Union of European Foresters: Sweden and Europe shared their experience
14	To clean Bulgaria on The Day of Natural Parks
18	Growing and management of cork oak in Bulgaria
22	State of game reserves in Bulgaria
25	Class of 2011 at Forestry University received their diplomas
26	Unused national treasures
28	Opportunities for improving the condition of forests in our country
30	To clean the monuments of foresters
31	Open day at Professional School of Forestry „Hristo Botev“ - Velingrad
32	The forest has not been but should be
35	Thracian tomb near Sveshtari
36	Monumental trees in Strandja - genetic memory of the forest
38	Aton - Garden of Mother of God
42	Projects: Natural Park „Vitoshka“ demonstrates some of its activities to journalists
43	A unique zoo in „Gorica“

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg

Представяме

Регионалната дирекция по горите - Смолян

КОНТРОЛЪТ: между оп- тимизма и реализма

Измина повече от година от влизането в сила на новия Закон за горите. Той промени основно практиката в горите, като раздели контролната от стопанската дейност по институционален начин. Изпълнителната агенция по горите и нейните поделения - регионалните дирекции по горите, останаха с контролните, а създадените шест държавни предприятия към Министерството на земеделието и храните - със стопанските функции. Целта на новото законодателство е ясна - управлението на бизнеса в държавните гори не трябва да се смесва с административното управление и контролните функции. Приемаме отделянето на контролните функции от производствените като предпоставка за ограничаване и а нарушението в горите, за тяхното опазване и бариера срещу корупцията. Но защо, след като законът поставя толкова високи цели на контролните органи по места - регионалните дирекции, ги остави на толкова ниско заплащане? РДГ досега са били звено, което разполагаше с най-висококвалифицирани специалисти. Мечтата за професионалната кариера на всеки лесовъд е била да стане част от тази важна структура. И тя наистина бе важна за напредъка на лесовъдството в страната. В интерес на истината трябва да кажем, че и на двете „направления“ не им е лесно. Но този, вече добре очертан, дисбаланс на доходи между лесовъди, които имат един обект на действие - гората, може да изиграе лоша шега на сектора, ако не намери скоро своето решение.

През лятото на миналата година се запознахме с първите крачки в дейността на РДГ - Пловдив, и на едно държавно горско предприятие - Югоизточното, със седалище в Сливен.

Днес нашият маршрут е в Регионалната дирекция по горите в Смолян, за да видим как се понася товарът на поредната структурна реформа от орган, призван за благородна, но неблагоприятна работа - контрол по прилагането на Закона за горите във всички дейности в горските територии и върху съхранението, транспортването и преработването на дървесина и недървесни горски продукти.

Ако надзърнем в нормативните документи, ще установим, че една регионална дирекция има 15 функции, които определят и длъжностната характеристика на

Колективът на РДГ - Смолян, с директор инж. Венцислав Фурлански (в средата), заместник-директор инж. Сашка Иванова (отляво) и главен счетоводител Цветана Кожжаколева (отдясно)

служителите с лесовъдско образование, правата и задълженията им. След влизането в сила на новия Закон за горите е утвърдено от 1 октомври 2011 г. ново длъжностно разписание на РДГ - Смолян. За основната функция - контрол върху извършваните в горските територии дейности, отговаря дирекция „Горско стопанство“ с четири отдела. Предвидено е работата в тях да се извършва от 41 служители, но към началото на юни са назначени 21.

Това кадрово „необезпечаване“ си има предистория - със създаването на ЮИДП част от служителите на РДГ - Смолян, отидоха на работа в новосъздаденото предприятие. В РДГ се изправиха пред проблема спешно да потърсят и назначат служители, които да прищежават висока квалификация и професионализъм, за да изпълняват добре изискванията на служебните си задължения (много строги - бихме отбелязали) и да могат да изпълняват заложените в закона множество функции. На обявените конкурси за вакантни позиции често не се явяват кандидати, а явилите се не покриват изискванията, най-често за образование и стаж. Същевременно РДГ не може да отговори на „конкурентните“ работни заплати, които се получават в предприятията.

В Смолянската дирекция се срещнахме с хора, които бихме нарекли всеотдайни в ситуацията между оптимизма и реализма. Защото видяхме, че правомощията е едно, а професионалното желание да ги приложиш - друго. И в младия директор на РДГ - Смолян, инж. Венцислав Фурлански, и в неговия заместник инж. Сашка Иванова, и в целия колектив видяхме решимост, въпреки проблемите и трудностите, да докажат колко висока може да бъде моралната мотивация на един истински лесовъд. Но докъде ще стигне тя без материалната?

РДГ - СМОЛЯН, в цифри и факти

- ♦ Към 31.12.2011 г. общата площ на горските територии в обхвата на РДГ е 247 349 ха, от които гържавна собственост 179 317 ха (72 %), 515 ха гори на МОСВ и недържавни гори - 67 517 хектара
- ♦ Недържавните гори по видове собственост - общински гори - 7832 ха, гори, собственост на юридически лица - 1362 ха, гори на религиозни организации - 564 ха, гори, собственост на физически лица - 47 833 ха, от които попадащи в ревири в идеална съсобственост - 25 139 ха, и гори върху земеделски територии - 9926 хектара.
- ♦ Общата площ на горите спрямо 2010 г. е увеличена с 1096 ха, главно в резултат на устройване на неустроени досега гори на територията на ДГС в Смолян, Пампорово и Чепеларе.
- ♦ Залесената площ е 233 046 ха, или 94 % от общата площ, като иглолистните заемат 175 625 ха, широколистните високостеблени - 20 293 ха, издънковите за превръщане - 33 297 ха, и нискостеблените - 3182 хектара.
- ♦ Общият гървесен запас е 46 837 800 м³ без клоно, средният запас на 1 ха е 222 м³, общият среден годишен прираст без клоно - 877 461 м³, или 3.67 м³ на хектар. Средната възраст на горите е 63 години.
- ♦ За горско семенпроизводство през 2011 г. са изразходвани 9059 лв., като основната част от тях са за иглолистни семена от бял и черен бор в семедобивна на ДГС - Чепеларе. Събрани са 1875 кг шишарки от бял и черен бор в горските семенпроизводствени градини и 26 кг семена от широколистни видове, които са засадени в горските разсадници на територията на РДГ - Смолян.
- ♦ През м.г. са залесени 270 гка, с което е изпълнен разчетът на 100 % още през пролетния сезон. Нови култури са създадени само в гържавни горски територии със средства от бюджета на ИАГ (13 344 лв.). През последните години се залесява изключително върху площите, освободени след пожар в ДГС - Хвойна и ДГС - Широка лъка, и върху невъзобновени голини в ДГС - Доспат.
- ♦ За залесяването и попълването на култури през пролетния сезон на 2011 г. са използвани около 200 000 фиданки от смърч, бял бор, черен бор, зелена дулска, бук, зимен дъб, бяла акация и горскоплодните видове - киселица, джанка и дива круша. Необходимите количества фиданки са произведени в петте базови разсадника на РДГ. Общо са произведени 997 000 фиданки, за което са изразходвани 72 426 лв. от стопанските сметки на ДГС.
- ♦ При разчет 2461 гка са отгледани 2206 гка, едно, две и тригодишни култури (77 069 лв.). (До структурирането на Южноцентралното гържавно предприятие през юни отглеждането на културите е извършвано със средства от бюджета на ИАГ, а след това се финансира от ДГС).
- ♦ Извършено е ограждане на 107 гка култури с 1500 л.м. ограда, на стойност 5946 лв.
- ♦ При разчет 226 096 лв. за провеждане на предвидените мероприятия по залесяване и борба с ерозията през 2011 г. са изразходвани 243 597 лева.

На територията на РДГ - Смолян, са обособени 13 гържавни горски и едно гържавно ловно стопанство, които стопанисват гържавните гори. Има 107 ревира, които се управляват и стопанисват от 24 горски ко-

операции и 26 обединения на собственици (гружества и различни сдружения). Можем да кажем, че на територията на Смолянския регион се оформят едни от най-добрите горски практики в областта на горското коопериране.

Имотите в реални граници се стопанисват и ползват от собствениците, като за целта се сключват договори с регистрирани за упражняване на частна лесовъдска практика лица и търговци.

Направи ни впечатление, че общините - собственици на гори, досега нямат обособени общински горски структури. Стопанисването и ползването от общинските гори през 2011 г. е осъществявано чрез договори с физически лица и/или търговци, вписани в публичните регистри по чл. 235 и 241 от Закона за горите. През тази година все още не се забелязват общински действия за обособяване на горски структури или за сключване на договори с гържавните горски стопанства за стопанисване на горите им. По инициатива на РДГ - Смолян, на 15 май е проведена среща с представители на общините от област Смолян, на която са разяснени и дискутирани задълженията и правата на общините съгласно новия Закон за горите.

- ♦ През 2011 г. от горите на територията на РДГ - Смолян, са добити общо 545 176 м³ лежаща гървесина, от тях 495 337 м³ иглолистна и 49 839 м³ широколистна.

- ♦ От гържавни гори са добити 292 346 м³ лежаща гървесина (54 % от общо добитата), от които 254 606 м³ иглолистни и 37 740 м³ широколистни.

- ♦ Проведени са отгледни сечи общо върху 6063 ха и от тях са добити 256 741 м³ лежаща гървесина (231 292 м³ иглолистна и 25 449 м³ широколистна). Отгледни сечи без материален добив са проведени върху 40 хектара.

- ♦ От предвидените през 2011 г. върху площ от 603 ха санитарни сечи са проведени върху 579 ха, или 96 % спрямо предвиденото.

- ♦ Общата площ на ловностопанските райони за района на РДГ - Смолян, е 295 505 ха (250 119 ха предоставени ловностопански райони и 45 386 ха гържавни). Държавните ловностопански райони са разпределени в едно ловно стопанство - ДЛС „Извора“ - Девин, с обща площ от 8894 ха и 17 дивечовъдни участъка към ДГС с обща площ 36 492 ха, от които 6 са предоставени чрез конкурс по чл. 36 от ЗЛОД и се стопанисват от юридически лица за срок от 15 години. Предоставените ловностопански райони са 63, обединени в шест ловни сдружения с общо 2965 членове.

Приходите на РДГ - Смолян, са 3 936 831 лв., като най-голям относителен дял имат събраните приходи от гържавни такси - 3 848 389 лв., в т.ч. 3 682 668 лв. приходи от гържавни такси за ползване на гървесина. Събраните гържавни такси по ПМС № 283 са 165 721 лв. и се формират главно от такси за издаване и преиздаване на ловни билети - 66 528 лв., и такси за стопанисване на дивеча - 70 790 лева.

Разходите на РДГ - Смолян, са в размер на 1 347 468 лева. Разходите за дейността за м.г. са 874 535 лв. и са с най-голям относителен дял в общите разходи - 64.90 %. В стойността на разходите са включени преведените суми за извършените мероприятия в горите на ДГС и ДЛС в размер на 709 446 лева.

Отворени към институциите и обществото

Регионалната дирекция по горите в Смолян през тази година изгради добро взаимодействие с различните структури на държавната администрация, местната власт и населението за опазването на горските територии.

През март бе утвърден план за взаимодействие между РДГ - Смолян, Областната дирекция на МВР и Южноцентралното държавно предприятие за организиране на проверки по опазването, ползването, преработката и търговията с горски дивечови и рибни ресурси. Всеки месец се разработват конкретни оперативни планове с органите на МВР.

За изпълнението на изискванията за защита на горските територии от пожари през март служители на Областното управление „Пожарна безопасност и защита на населението“ и Регионалната дирекция извършиха съвместни проверки на ДГС и ДАС, общините - собственици на горски територии, и горските сдружения по изпълнението на заложените противопожарни мероприятия в годишните оперативни планове за 2011 година. За изготвянето на плановете за 2012 г. бяха дадени писмени препоръки. По предложение на директора на РДГ - Смолян, областният управител издаде заповед за определяне на пожароопасния сезон в областта за времето от 28 март до 31 октомври 2012 година.

Изграденото взаимодействие с Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури се изразява в планирани и внезапни непланирани проверки на обектите за любителски риболов.

През април РДГ - Смолян, стана инициатор на почистване на горски територии от битови отпадъци край Девин. През май служителите на Регионалната дирекция и на РИОСВ организираха почистване на м. Смолянските езера.

Всички съставени актове за административни нарушения се изпращат до съответната районна прокуратура, съгласно Методическите указания за разследване на престъпленията и установяване на нарушенията по горите. Значимите нарушения се анализират съвместно с разследващите органи с цел подобряване на координацията при установяване на нарушения. При подготовката за провеждането на Регионалния консултативен съвет РДГ - Смолян, и Областната ад-

министрация анализират най-важните проблеми, които трябва да бъдат поставени за разглеждане от съвета.

Общинските администрации ежедневно се консултират от служители на РДГ за прилагането на Закона за горите и новоприетата позаконова нормативна уредба. Регионалната дирекция засили контрола на регистрираните обекти за преработка и търговия на дървесина, предписанията по допуснатите пропуски се отстраняват своевременно.

Важно е да отбележим, че е подобрена и връзката с недържавния горски сектор и всяка получена информация се изпраща своевременно на заинтересованите лица - общини, НССНГ „Горовладелец“ - Чепеларе, Дружеството с нестопанска цел „Частен лесовъд“ - Смолян, и други.

През май РДГ - Смолян, иницира провеждането на работни срещи с представители на общински администрации и горските сдружения във връзка с прилагането и спазването на нормативната уредба. Те бяха проведени в Регионалната дирекция при голям интерес, защото промените не са малко, а целта е институциите извън държавната горска власт да бъдат „в крак“ с тях.

По същия начин преди началото на всеки ловен сезон се извършват срещи по места с ръководствата на ловните сдружения и ловните дружини.

Регионалната дирекция ще участва с консултации в изпълнението на няколко проекта, спечелени от други организации на територията на РДГ - Смолян. Първият е „Изграждане на капацитет за устойчиво управление на горите в зоните от „Натура 2000“, с който Фондация „Евронатур“ (Германия) и Сдружение „Зелени Балкани“ - Пловдив, са кандидатствали и са одобрени от страна на Министерството на околната среда на Германия (ВМУ) по Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“. Много интересен е вторият проект „Устойчиво управление на вида кафява мечка и намаляване на причиняваните от нея щети върху селскостопанското имущество на територията на РИОСВ - Смолян“, с който РИОСВ са кандидатствали и са одобрени по Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“, Приоритетна ос 3: „Дейности за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие в Република България“.

Стартират новите отдели

Новото в сегашната горска практика е създаването на т.нар. „изнесени“ офиси, които се наричат отдели. Преминали през трудностите, които неминуемо съпътстват всяко нововъведение, в РДГ - Смолян, вече имат резултат. Към специализираната администрация са открити четири отдела, чиито офиси се намират извън Смолян. Първият, най-далечен и с най-голям обхват на дейност изнесен отдел, е открит в Девин и обхваща още Доспат, Борино, Триград и Михалково. Намира се в сградата на ДГС - Девин, оглавява го инж. Соня Евтимова. Този офис е най-добре оборудван, включително и с интернет. Отделът „Смолян, Смилян, Широка лъка, Пампорово“ е със седалище в Смолян, в сградата на РДГ, длъжността на началник-отдел е вакантна. Отделът „Чепеларе и Хвойна“, оглавяван от инж. Атанас Кефилев, оборудва помещение в сградата на бившето ДГС - Чепеларе. Отделът в Златоград, който включва Славейно и се ръководи засега от старши горски инспектор инж. Станимир Симеонов, е открит последен и се намира в об-

щинска сграда.

От дейността на изнесените структури на РДГ - Смолян, се очаква голяма ефективност. Самото им формиране предполага, че работата, която ще бъде извършвана по места, трябва да подобри контрола, да ускори издаването на документи и накратко казано - да бъде по-близо до проблемите и жителите на района. Но трудно се оказва намирането на подходящи кадри. Изискванията за заемане на съответните длъжности в тези офиси са високи. А и интересът към тези длъжности не е особен, защото дори хората, които притежават необходимата квалификация, предпочитат да отидат в ЮЦДП или неговите поделения предвид по-високото заплащане там.

Така понастоящем за отделите, макар че конкурси продължават да се обявяват, има 17 вакантни места за главни специалисти - горски инспектори, младши, старши и главни горски инспектори, а както видяхме, и за началник-отдели.

Инж. Венцислав ФУРЛАНСКИ - директор на РДГ - Смолян:

Не можем да си позволим да назначим некомпетентни хора

- Г-н Фурлански, навлезе ли Регионалната дирекция в изпълнението на своите функции с необходимата тежест на контролен орган?

- Основната ни дейност е контрол в ползването за горските територии - държавни, недържавни, преработвателите на дървесина и складовете за дървесина и регистрираните лесовъди в недържавните гори. Имам наблюдения, че когато нашите действия са адекватни и компетентни, нещата се установяват добре. От страна на РДГ се стремим да сме коректни и обективни и непреодолими конфликти няма.

В началото имахме малко търкания с поделенията на ЮЦДП, най-вече за неупражнен контрол от страна на техните служители. Ние сме контролен орган и никога не трябва да приема лично нашата дейност. Нашите изисквания са в рамките на необходимото. И аз, и инж. Иванова сме били и от „другата страна“ - работили сме в горските стопанства, и на нас нещата са ни ясни.

- Какви проблеми затрудняват най-много вашата работа понастоящем?

- Към момента това е изпълнението на действащите и сега Методически указания, които засягат установяването от нас нарушения, които попадат в Наказателния кодекс. Тези указания не диференцират „малки“ и „големи“ нарушения. И за едно незаконно отсечено дърво се извършват определени действия, изготвя се преписка, изпраща се в Прокуратурата, нашите служители се викат на разпит и накрая 99.9 % от случаите се връщат при нас за образуване на административни наказателни производства. Нашето предложение към ИАГ е известно - да се диференцират по тежест нару-

шенията и да се изготвят нови указания.

Доста затруднения ни създаде и изискването при регистрация дървопреработвателните цехове и обекти да представят при нас разрешение за ползване на сградата. Нашата задача е да контролираме дървесината, която постъпва в тези цехове и се експедира оттам, да е законово добита. Смятам, че не сме орган, който трябва да следи за спазването на Закона за устройство на територията.

- Какво ново в контролните функции на Регионалната дирекция внасят отделите, открити извън седалището на специализираната администрация?

- Най-важното за нас е това, че всички дейности се проверяват на терена, а не постфактум, по документи. Смятам, че това е най-ефективният контрол. Решиме донякъде проблема с намирането на помещенията за четирите ни отдела, много сериозен обаче остава проблемът с обезпечаването с кадри и тяхното заплащане. Ефективният контрол изисква адекватно заплащане на тези, които го упражняват. Засега имаме налице само високи изисквания и недобро заплащане. Упражняването на контрола е конфликтна работа и не е за всеки. Именно защото разбираме колко е отговорна тази работа, не можем да си позволим да назначим некомпетентни хора.

- Това важи ли и за администрацията на Регионалната дирекция?

- Броят на длъжностите и дейностите, които се извършват в Регионалната дирекция, са запазени и сега те са следните - възобновяване и защита на горите,

стопанисване на горите, биоразнообразие и оперативни програми, планиране, ползване и отчет на горските територии, ловно стопанство и недървесни ползвания, опазване на горите, промени в горските територии, превенция и контрол. Увеличиха се експертните длъжности в опазването на горите. Същият проблем с материалните възнаграждения имаме и тук. Много е трудно да се мотивират хората, да се изисква от тях компетентност, квалификация, стаж и всеотдайност за 700 лева.

- Според Вас има ли понастоящем разделение на лесовъдската колегия?

- Правим всичко възможно да няма, но го има. Новият Закон за горите се появи със силно прокламираната идея, че контролът ще спре всички незаконни действия в горите, но не бе помислено, че контролният орган трябва да е силната страна, мотивирана с материална подкрепа.

Инж. Сашка ИВАНОВА - зам.-директор на РДГ - Смолян:

Не се създадоха условия за равнопоставеност

- Инж. Ивановна, как стоят нещата в опазването на недържавните гори, след като по новия закон всеки собственик трябва сам да осигури охраната им?

- В нашия регион повечето частни собственици на гори са с малки имоти - пог 5 дка. Тези собственици нямат възможност да финансират охраната им. Но нашите горски инспектори, които постоянно са на терена, не биха отминали някое нарушение и в тези имоти. Регионът, за щастие, е прочут със своето миролюбие и нямаме грастични посегателства в тези гори. В опазването на горите си по-големите притежатели и ползватели започнаха да назначават техник-лесовъдци, с които се сключват договори за опазване на горите им. РДГ вече издава на тези лесовъдци удостоверения, с които да могат да се легитимират. В горски-

те производителни кооперации имат изградени структури за опазване.

- В разговора нееднократно бе споменавано за високите изисквания, на които трябва да отговарят постъпващи на работа в контролния орган. В какво е точката на конфликта?

- В никакъв случай не съм против изискванията при назначаване да бъдат високи. Но къде може безпроблемно да се намери началник на отдел (изнесена структура на РДГ) или главен горски инспектор, който има магистърска степен на лесовъдско образование и 6 години стаж, или 3 години за главен горски инспектор? Отделно, съгласно наредбата за контрол и опазване, всички тези специалисти, явявайки се на конкурс за съответната длъжност, трябва да представят свидетелство за управление на МПС и удостоверение за изкаран курс за боравене с оръжие. Но дисбалансът не е само тук. Заплащането в едно горско стопанство за лесничейска длъжност със средно образование е 700-1000 лева, и то без допълнителни стимули. В РДГ един главен експерт, отговарящ на високите изисквания, за когото говорехме, не може да вземе повече от 700 лева. Между експертите на едно ниво на образование и квалификация в РДГ и съответните в държавните предприятия разликата е два пъти и повече. Следователно с новия Закон за горите не се създадоха условия да има равнопоставеност в лесовъдската колегия и мотивирани кадри за ефективен контрол, каквато бе и основната му цел.

Материалите подготви
Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Работната група по законодателство за семена на Европейската комисия заседава в Хисаря

Заседание на Работната група по законодателство за семена (горски репродуктивен материал) на Европейската комисия бе проведено в България от 4 до 6 юни в Хисаря. Работната група е създадена за подпомагане на работата на Постоянния комитет по семена и посадъчен материал за земеделието, градинарството, горското стопанство и лозята (ПКСПМЗГСЛ) във връзка с прилагане на Директива 1999/105/ЕО за търговията на горски репродуктивен материал. Работната група заседава три пъти в годината - две заседания в Брюксел, Белгия, и веднъж в годината, на ротационен принцип, в някоя от страните членки на Европейския съюз. Целта на изнесените заседания е представяне на използваните практики от страните при прилагането на европейското законодателство, обмяна на опит и уеднавяване на критериите за контрол на доставчиците на горски репродуктивен материал (ГРМ). Откакто България членува в ЕС, домакинство на срещите са имали Франция, Полша, Финландия и Германия и именно в Дрезден бе взето решение България да приеме представителите на Работната група. Организацията на работната среща бе осъществена от Изпълнителната агенция по горите, Регионалната дирекция по горите - Пловдив, Южноцентралното държавно предприятие - Смолян, и неговите териториални поделения - ДГС в Хисаря и Пловдив и ДЛС „Чекерица“ - Стряма, Тополовото стопанство - Пазарджик, и Горските семеконтролни станции в Пловдив и София.

Участници в заседанието на Работната група

Директорът на Тополовото стопанство в Пазарджик инж. Иван Васев обяснява работата на резникодобивната база

В срещата, открита от инж. Стойчо Бялков - директор на Дирекция „Гори и лесовъдски дейности“ в ИАГ, взеха участие 29 експерти от 18 страни членки на ЕС и четирима представители на Европейската комисия. Участниците получиха поздравителен адрес от името на изпълнителния директор на ИАГ инж. Бисер Дачев. Заседанието се ръководеше от председателя на Работната група Бруно Фолетто от Европейската комисия.

Инж. Мария Беловарска - старши експерт по горски репродуктивни материали и разсадници в ИАГ, направи презентация „Горите и горското стопанство на България“, чрез която участниците се запознаха с организационната структура на МЗХ и ИАГ, достиженията на страната в областта на залесяването и овладяването на ерозията, както и националното законодателство в областта на горските репродуктивни материали.

Дневният ред на работното заседание съдържаше 11 точки, от ко-

ито основните се отнасяха до алтернативния - семантичен, метод за обединяване и управление на националните списъци на одобрените базови източници на ГРМ, новото общностно законодателство за търговията със семена и посадъчен материал и разписка за доставка. Представителите на страните-членки изразиха мненията и становищата по разглежданите теми и след проведената дискусия направиха предложение за подобряване на съществуващото законодателство. По-голяма част от страните, включително и България, са на мнение, че обединяването на законодателството в областта на ГРМ и репродуктивните материали за земеделието ще доведе до трудности в неговото прилагане и извършване на допълнителни административни разходи от доставчиците.

На работната среща бяха взети важни решения за бъдещата работа на Работната група по изготвяне на новия регламент и провеждане на следващите заседания. Участници дадоха висока оценка на цялостната организация на работната среща, като в заключение Европейската комисия заяви, че България прилага стриктно законодателството в областта на горските репродуктивни материали.

Участниците посетиха залесителни обекти за възстановяване на опожарени гори на територията на ДГС - Хисаря, производствени дивечовъдни бази за фазани и яребици в ДЛС „Чекерица“, запознаха се със структурата и дейността на РДГ - Пловдив, хранилище за дългосрочно съхраняване на семена в ГСС - Пловдив, горски разсадник „Голямоконарско шосе“, семепроизводствени градини от бяла акация и сребролистна липа на ДГС - Пловдив, горски разсадник „Главиница“ и резникодобивна база на Тополовото стопанство в Пазарджик.

Тополовото стопанство - Пазарджик, е основано през 1960 г. с цел производство на репродуктивен посадъчен и размножителен материал с автентични наследствени качества, създаден от ценни клонове тополи, необходими за осъществяване на залесителните дейности в страната. Тополови резници се добиват от специално отглеждани и гарантирани с клоновата си чистота многогодишни маточници. В стопанството са създадени 200 дка обновени тополови маточници, 16 дка популетум от 110 клона тополи от цял свят, единствена за Южна България колекция - генетична банка, от 125 клона, колекция „ex situ“ от местна черна тополя (*P. nigra.L.*). Представителите на Работната група изразиха задоволство от създадената организация за производството на тополов посадъчен и размножителен материал.

Инж. Мария БЕЛОВАРСКА

Горско шоу на Мечи чал

Първото специализирано изложение за горско стопанство, машини и технологии „Булфорест шоу“ се проведе от 7 до 9 юни на вр. Мечи чал над Чепеларе, на 1873 м н.в. Изложението бе под егидата на Министерството на земеделието и храните, а организатори - „Фернет България“ ООД и „Експо Тийм“. Домакини бяха Горовладелската производителна кооперация „Гора“ и Националното сдружение на собствениците на недръжавни гори „Горовладелец“.

Изложението бе открито от министъра на земеделието и храните г-р Мирослав Найденов в присъствието на кмета на община Чепеларе Тодор Бозуков, областния управител на Смолянска област Стефан Стайков, зам.-председателя на Парламентарната комисия по земеделието и горите Емил Димитров, главния секретар на ИАГ инж. Валентина Маринова и управителя на фирмата организатор Емил Капон (отляво надясно на сн. 1).

Деца от Общински детски комплекс - Чепеларе, създадоха празнична обстановка със своите песни и танци под звуците на рогонските гайди (сн. 2).

Министър Мирослав Найденов и кметът на Чепеларе Тодор Бозуков прерязаха лентата по нетрадиционен начин - с брадвички.

По-късно министър Найденов се включи в демонстрациите на фирмите „Щил“ и „Хускварна“ за прецизно и комбинирано рязане с моторен трион и обиколи всички щандове, на които вече се демонстрираха техника и технологии за гърводобива и гървопреработването.

Изложението

На високопланинската поляна, до която посетителите можеха да пристигнат както с автомобил, така и със седалковия лифт от Чепеларе, който в дните на изложението работеше безплатно, бяха разположени изложбените площи на над 30 фирми. Изложителите бяха разпределени в браншовите „Горско стопанство“ и „Дърводобив“ - машини, технологии, инструменти; възпроизводство, поддържане и опазване на горите; биоенергия, усвояване на биомаса, производство и използване на възобновяеми източници; търговия с гървен материал, финансиране, застраховане, наука; лични предпазни средства, оборудване, геодезия и картография, GPS системи, медиуми.

Изложението бе адресирано към горовладелци и собственици на гори, лицензирани фирми за гърводобив и

гървообработка, търговци на гървен материал, преработватели на гървесина и всички любители на природата.

На открито всички посетители - любители и професионалисти, имаха уникалната възможност да наблюдават демонстрации на горска техника в реални условия, които се превърнаха в истинско шоу.

По атрактивен начин представители на фирмите участнички демонстрираха в гората поваляне и кастрене на гървета с моторен трион, залесяване с помощта на моторен свредел, почистване на сечища, разкрояване, рампиране, товарене и извозване на добитата гървесина, белене и бичене на обла гървесина, направа на горски пътища и още много други (сн. 3-10). Със свой информационен щанд бяха представени Министерството на земеделието и храните и шестте гържавни горски предприятия.

В рамките на изложението беше предвидена богата лекционна програма, която обхващаше презентации с различна тематика - общата характеристика на горите в България, законодателството в горския сектор, възможностите за кандидатстване по оперативни програми на Европейския съюз, свързани с горските територии, възможностите за подпомагане на собствениците на гори, горската сертификация, биоразнообразието и горите с висока консервационна стойност.

В рамките на „Булфорест шоу“ се проведе симпозиум по скулптура от гърво „Пейката“, в който тримата пловдивски скулптори Янко Ненов, Никола Стоянов и Лина Маджарова, работиха по темата, а техните произведения останаха подарък за Община Чепеларе (сн. 11). Фотоконкурсът „Прегърни гърво“ амбицира изложители и посетители да се борят за атрактивната награда - фотоапарат. Според регламента снимките трябваше да са направени по време на шоуто. От

109 фотографии бе отличена тази на Георги Димитров от Чепеларе.

Най-добър секач

В рамките на изложението се проведе атрактивното състезание за най-добър секач, в което участваха 17 горски работници от горовладелските производителни кооперации „Гора“, „Борика“, „Чил мене“, „Сакарка“, „Острица“ и „Св. Илия“. Шестчленният съдийски състав с главен съдия доц. Димитър Георгиев от ЛТУ следеше стриктно за спазването на регламента в трите дисциплини - подготовка на бензиномоторния трион за работа (сн. 12), прецизно рязане (сн. 13) и комбинирано рязане (сн. 14).

След оспорваното и емоционално състезание, в което участниците показаха умения под шумните възгласи на публиката, съдиите изчислиха резултатите и обявиха победителите. За първо място в дисциплината „Комбинирано рязане“ се пребори Симеон Кокудев от ГПК „Острица“, който получи моторен трион от фирма „Хускварна“ (сн. 15 вляво), на второ място в дисциплината се класира Симеон Милчев от ГПК „Гора“, а на трето - Красимир Бангев от ГПК „Сакарка“. В дисциплината „Прецизно рязане“ най-добър бе Бенчо Милев от ГПК „Борика“, който си тръгна с моторен трион с марката „Щил“ (сн. 15 в средата), а на второ и трето място се класираха съответно Симеон Милчев и Венцислав Касабов от ГПК „Гора“. Най-добър в третата дисциплина „Подготовка на бензиномоторния трион за работа“ бе Симеон Милчев, за когото това бе трета поред награда - защитно облекло от двете престижни марки (сн. 15 вдясно), след него се наредиха Минчо Колибаров от ГПК „Борика“ и Венцислав Сарафов от ГПК „Чил мене“.

Класирани по кооперации, най-добре се представиха работниците от „Острица“, следвани от „Чил мене“ и „Борика“. За всички класирани се участници бяха осигурени награди от „Щил“ и „Хускварна“, а организаторите бяха подготвили купи и медали (сн. 16).

Швеция сподели с Европа своя опит

Редовното годишно общо събрание на Съюза на европейските лесовъдци тази година се проведе в гр. Халмциат, Швеция от 10 до 13 май. В него взеха участие 34 представители на 13 организации от 11 страни.

Домакин на срещата бе Шведската професионална организация на лесовъдците - Sveriges Skogstjänstmanförbundet (SSF). Тя е създадена през 1942 г. и днес в нея членуват повече от 1300 лесовъдци и служители от горския сектор.

През първия ден домакините организираха посещение на горския разсадник Södra Odlarna - Falkenberg и на дървопреработвателното предприятие Södra Timber Värö. И двете предприятия са част от Корпорацията Södra, която обединява 51 000 частни собственици на гори в Южна Швеция. Те притежават малко повече от половината частни гори в тази част на страната. Södra осигурява на собствениците пазар за добитата обла дървесина, както и дейности за развитието на рентабилно горско стопанство. Корпорацията е мащабен работодател, осигуряващ препитание на около 4000 души. В нея работи широк спектър от специалисти - от лесовъдци и еколози до счетоводители и специалисти по продажбите и разширяване на продуктивния пазар. Четирите основни бранша на корпорацията са специализирани в производството на обла и фасонирана дървесина, стоки за интериора, производство на хартия и на биогориво.

Корпорацията Södra е един чудесен пример за това как всеотдайни и инициативни собственици на гори са се обединили и са създали още през 1920 г. успешна и развиваща се индустриална група. През годините компанията е развивала своя бизнес, започвайки от производ-

ство на обла строителна дървесина, преминавайки през захранването с дърва за огрев и дървесина на газогенераторите за превозните средства през Втората световна война, достигайки до хартиената промишленост, която днес заема съществена част от дейността на компанията. През последните няколко години корпорацията е започнала и производството на биоенергия, която днес задоволява нуждите на 1/5 от потребителите в Южна Швеция.

Södra Odlarna е компанията на Södra за производство на висококачествени фиданки за залесяване. Разполага с горски разсадници във Фалкенберг, Флорода и Окебо. Фиданките, произведени в тях, се използват за потребностите на членовете на корпорацията, като едновременно с това компанията е водещ производител на висококачествен залесителен материал в Южна Швеция. Годишното производство възлиза на 40 милиона фиданки, от които 98 % са горскодървесни видове и 2 % - растения за декоративни цели. От горскодървесните фиданки 95 % са смърчови, а 5 % - от бял бор, бук, бреза и други. Производствените площи на разсадника, който бе посетен от участниците в срещата, се състоят от 6 вегетационни къщи с обща площ 30 000 м², 16 ха открити площи за контейнерно производство на фиданки с контролирано напояване и подхранване, 90 ха за производство на фиданки със свободна коренова система. Разсадникът се обслужва от 35 постоянни и 60 сезонни работници. Нетните приходи възлизат на 120 млн. шведски крони за година.

Производственият процес в голяма степен е механизирани и автоматизирани, като по този начин осигурява икономически ефективно производство с качество,

Участниците в годишната конференция на Съюза на европейските лесовъдци

отговарящо на най-високите европейски и световни стандарти.

Производството на стандартни тригодишни семеннищни фиданки започва с осигуряване на висококачествен посевен материал (1 000 000 семена годишно), който се засява механизирано в контейнери с вместимост 30 милилитра. След това фиданките се пикират последователно в 50 и 93 мл контейнери, преди да бъдат пакетираны и съхранени във фризери до момента на тяхното залесяване. Залесяването се извършва от средата на април до средата на юни или през август-септември, когато е вторият период за залесителни мероприятия в страната.

Фиданките се подхранват контролирано всеки месец, като хранителните добавки се включват към напоителната система. Съдържанието на хранителните съставки в иглолистата се проверява ежемесечно. Към водния разтвор за поливане се добавят и инсектициди, които предпазват фиданките от вредителите.

Sodra Odlarna се е специализирала и в производството на вегетативни фиданки - тополови и смърчови, произведени чрез вкореняване на резници. Годишно се произвеждат около 150 000 тополови фиданки, които се използват за създаване на интензивни култури, главно върху непригодни за земеделие земи. Интересно е да отбележим, че турнусът на сеч на тополовите култури в Швеция е 30-35 години.

Както при контейнерните фиданки, така и при отглежданите на свободен корен, се извършва защита от насекомни вредители. Защитата се осъществява чрез ръчно нанасяне на восък върху стъблото на фиданките, който се разпада по естествен път при нарастване на стъблото в рамките на година, година и половина.

Корпорацията Södra е отговорна за цялостното стопанисване на горите на своите собственици и обхваща всички дейности - от залесяването, опазването и стопанисването на горите, извеждането на сечта до преработването на добитата дървесина. Обемът на добития ресурс се равнява на 13 % от общия дърводобив в цялата страна.

Дървопреработвателната компания Södra Timber разполага с 10 предприятия с общ капацитет на производ-

Горският разсадник в Фалкенберг произвежда милиони стандартни фиданки с най-съвременен технологичен процес

ство повече от 3 млн. м³ бичена и фасонирана дървесина (70 % смърчова и 30 % белоборова дървесина).

Новото дървопреработващо предприятие Södra Timber Värö е едно от най-съвременните в Европа. През 2013 г. се предвижда утвъряване на производителността и достигане на производство от 750 000 м³ годишно. За реализиране на дневната производителност на предприятието ежедневно се обработват 100-130 лесовоза и две влакови композиции с дървесина. Продукцията е предназначена главно за износ с основен пазар в скандинавските страни, Ирландия, Великобритания, Япония, САЩ и страните от Близкия изток.

Смърчовата дървесина се преработва в сортименти за задоволяване на нуждите на строителната индустрия, докато боровата е предимно за производство на мебели и дърводелски изделия. Производството на обла и фасонирана дървесина е 60 %, а останалите 40 % са за производство на пелети, чипс и други. Около 60 % от продукцията на корпорацията е сертифицирана и по двата сертификационни стандарта FCS и PEFC, останалите 40 % са сертифицирани само по PEFC.

Съществена част от дейността на Södra е насочена към проучване и развитие на нови технологии и продукти. Корпорацията е изградила трайно партньорство с водещите университети и изследователски институти в страната, като изследователската дейност обхваща всички звена на производствената верига. Из-

Част от площта на дървопреработващото предприятие на компанията Södra. На заден план е електроцентралата, работеща с биогориво - остатъчни продукти след преработването на дървесината

ледователската дейност на Södra се фокусира върху рекламата за използване на продукти, произведени от необработена дървесина, върху разработването на методи и процеси, които подобряват производствената ефективност и повишават конкурентността на компанията на пазара. Към настоящия момент в клоновете за проучване и развитие на компанията работят 50 специалисти в различни изследователски области - технологии за производство на хартия, продуктово развитие, лаборатория за подобряване на качеството и сигурността на производството. Визията на Södra е до 2020 г. поне 20 % от приходите на корпорацията да се реализират от нови продукти.

Работната сесия на годишната среща на СЕЛ се провежда в две части - семинар на тема „Производство на зелена енергия“ и общо събрание.

На общото събрание бяха разгледани и обсъдени отчетите на Президентството за изминалия отчетен период. Представени бяха резултатите от участието

на членовете на Президентството в процеса по разработване на Европейската горска стратегия и развитието на Зелена икономика, участието в Наблюдаващите комитети по горско стопанство и корк, по горската промишленост, Горската комуникационна мрежа и други.

Обсъден беше финансовият доклад, както и одиторският, подготвен съвместно от двамата одитори - Кристофолу Кристофолу (Кипър) и Борис Господинов (България). Д-р инж. Анна Петракиева - помощник-секретар на СЕЛ, представи своята работа по актуализиране и допълване на интернет страницата на Съюза, както и изпълняваната от нея в сътрудничество с инж. Борис Господинов задача по разработването на книга за историческото развитие на СЕЛ от създаването му през 1965 година.

Беше обсъден и планът за предстоящата дейност на Съюза. Колегите от Финландия представиха програма за провеждането на отчетно-изборния конгрес на Съюза през 2013 г. в тяхната страна.

В рамките на семинара бяха направени 3 презентации, тематично насочени към производството на биоенергия - от Швеция, Германия и Франция. Впечатление направи презентацията на Михаел Димър от Германия за възможностите и постиженията при производството на електроенергия с ветрогенератори, разположени на горски територии.

В допълнение към основната програма се проведе и редовна среща на Президентството за обсъждане и планиране на дейностите на ръководството на Съюза през предстоящия отчетен период. Планирани бяха две срещи на Президентството - през септември с ръководството на Испанския съюз на лесовъдите и през декември, когато се организира Кръгла маса на заинтересованите страни в Брюксел, за обсъждане на актуалните проблеми в горите.

Д-р инж. Анна ПЕТРАКИЕВА
проф. д-р Иван ПАЛИГОРОВ

Горският учебен център, в който се провежда срещата на европейските лесовъди

Да почистим България

В рамките на по-малко от месец страната ни стана много по-чиста и приветлива, а ние, нейните граждани - по-загрижени за средата, в която живеем.

И добре, че не всички започнаха да разсъждават върху въпроса дали да чистят мръсотията на другите, а запретнаха ръкави, защото само така става - с личен пример.

На 12 май за втора поредна година се проведе националната кампания на bTV „Да почистим България за един ден“, в която се включиха над 322 000 души от цялата страна и почистиха повече от 2500 мръсни зони и над 530 незаконни сметища, като събраха 26 000 т боклук. Включиха се и 2410 компании, 1400 училища, над 500 неправителствени организации, 30 университета и други. Организаторите на кампанията отчетаха, че Българските доброволци са най-активни на Балканския полуостров. По-малко от месец по-късно, на 9 юни, за пети път се проведе Националният ден на природните паркове. Тази година инициативата на WWF премина под мотото „Запази оригинала - природата е произведение, което трябва да остане непокътнато“. Акцията се проведе в партньорство с Globul и администрациите на 11-те природни парка в България. Над 2200 доброволци събраха около 10 тона отпадъци, ремонтираха места за отдих и друга туристическа инфраструктура.

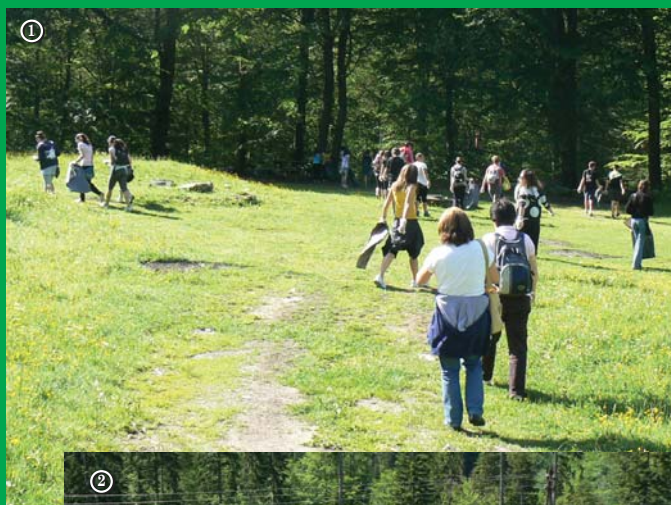
С нарастващия брой на доброволците боклуците намаляват, което организаторите отбелязват като успех на кампанията. Сред най-странните боклуци са автомобилни брони и гуми от камиони. Бяха открити и почистени малки нерегламентирани сметища.

Редица популярни лица с личен пример и участие също подкрепиха Националният ден на природните паркове.

Досега в петте издания на кампанията се включиха над 12 000 души, които събраха над 60 тона боклук и ремонтираха туристическата инфраструктура. В Националният ден на природните паркове бяха изградени 12 моста по пътеките и бяха поставени повече от 100 информационни табели, които обясняват правилата за посещение на защитените територии. Част от тазгодишната кампания в 11-те природни парка е изграждането на нови кътове за отдих.

В екоакцията в **Природен парк „Рилски манастир“** взеха участие около 300 души, които успяха да почистят районите в местностите Илийна река, Обедище, Студената чешма, Кирилова поляна и да съберат 130 чувала с отпадъци. Сред тях бяха ученици от ОУ „Аверкий Попстоянов“ - гр. Рила, СОУ „Христо Ботев“ - Кочери-

ново, ОУ „Димитър Талев“ - Благоевград, Езикова гимназия - Благоевград, и СОУ „Св. Паусий Хилендарски“ - Дупница, Туристическото дружество и Клубът на пенсионера в гр. Рила и още много доброволци от Благоевград, Рила и Дупница (сн. 1). Благодарение на финансовата подкрепа на Globul бе изграден нов кът за отдих

и в Деня на природните паркове

в местността Кирилова поляна. Честването бе открито с викторина с водещ Станислава Цалова и продължи с игри на открито - гърпане на въже, набягване с чували (сн. 2 и 3). Всички участници в игрите получиха награди, осигурени от ДПП „Рилски манастир“, WWF и Globul. Посланикът на парка Станислава Цалова осигури тениски за награди. На най-активните участници в почистването бяха връчени грамоти от Дирекцията на природния парк. Мероприятието завърши с томбола с много награди и празник на открито.

Около 100 доброволци се включиха в инициативата на **Природен парк „Българка“** и WWF за почистване на м. Узана и подновяване на инфраструктурата и маркировката по екопътека „Узана“. Природолюбителите преобягисаха кътове за отдих, детски съоръжения за игра, информационни табла и заслони за туристи (сн. 4). Бяха поставени табели, призоваващи да не се оставят отпадъци в планината, а да се приберат и отнесат до населено място. Бяха събрани и извозени два камиона със строителни материали (сн. 5).

Един автобус със студенти от Пловдивския университет специално пристигна да подпомогне акцията. Те съчетаха две полезни дейности - почистване на територията и запознаване с биоразнообразието в природния парк. В инициативата се включиха и 10 стажанти на немската програма Deutsche Bundesstiftung Umwelt, които се запознаха с дейностите на ПП „Българка“ и текущите четири проекта по Оперативна програма „Околна среда“.

Инициативата завърши с почерпка и томбола с много награди.

Националният ден на природните паркове събра над 100 деца, учители, граждани, туристи и приятели на **Природен парк „Врачански Балкан“**. Инициативата бе официално открита пред Природозащитен център „Натура“ от директора на парка инж. Николай Ненчев, актьора Валери Йорданов и инж. Александър Дунчев - представител на WWF (сн. 6). Над 1 тон отпадъци бяха събрани в отсечката от прохода Вратцата до пещера Леденика и хижа „Пършевица“, които са най-посещаваните забележителности в региона.

За първи път тази година бе извършено пилотно разделно събиране, като пластмасовите отпадъци бяха събирани в отделни чували и извозени за рециклиране (сн. 7).

Успоредно с почистването бе освежена беседката под лифта и бе оформен кът за отдих с маса и пейки. За информация на посетителите и туристите бе поставена и табела, която обяснява за вредата от произволно изхвърлените отпадъци в природата.

В сравнение с миналогодишните почиствания тази година бяха събрани по-малко отпадъци, благодарение на почетните акции за почистване и масовите информационни кампании.

Денят приключи с много слънчево време, настроение и томбола с подаръци.

Над 130 доброволци се включиха в почистването на **Природен парк „Беласица“**. Най-многобройни бяха учениците от IV ОУ „Христо Смирненски“ в Петрич - повече от 50. В мероприятиято участие взеха и учениците от I ОУ „Кочо Мавродиев“, III ОУ „Гоце Делчев“, Професионална гимназия по механоелектротехника „Юрий Гагарин“, II СОУ „Н. Й. Вапцаров“. Най-малки-

те участници бяха от ЦДГ „Звънче“ - Петрич. В инициативата се включиха и граждани (сн. 8). Доброволците почистиха най-натоварения и посещаван маршрут в Природния парк от Петрич до хижа „Беласица“. Бяха събрани 3 куб. м отпадъци - предимно фасове, хартии, пластмасови бутилки и чаши.

Посланикът на Природен парк „Беласица“ композиторът Светослав Лобушки също се включи в почистването, а община Петрич осигури извозването на отпадъците. Организаторите бяха подготвили много награди - суичъри, шапки, чанти, значки, ключодържатели, фланелки, чадъри, с които зарадваха участниците (сн. 9). Дирекцията на Природен парк „Беласица“ благодари на всички, които се включиха в инициативата и с чиято помощ планината стана по-приветлива и чиста.

В инициативата на територията на **Природен парк „Сините камъни“** взеха участие близо 120 доброволци, от които 100 ученици. Бяха обявени два традиционни сборни пункта - Информационно-посетителският център на ДПП „Сините камъни“ в началото на Хайдушка пътека и Текстилният техникум.

Доброволците почистиха местностите Абланово, Долна лифтена станция, Халката, Слънчева поляна, Равна река и Карандила.

Освежени са дървени мостове, кътове за отдих, бележки, информационни табла и пейки по туристически маршрут и местности на територията на парка (сн. 10).

Посланик на кампанията беше актьорът Ангел Савов

от Сливенския драматичен театър.

Накрая за участниците бе организирана томбола с награди - шапки, фланелки и яке (сн. 11).

Инициативата в **Природен парк „Шуменско плато“** се проведе в близост до Информационния център. В нея взеха участие повече от 60 доброволци - ученици, участници в клуб „Зелени патрули“, граждани, представители на местната власт, журналисти.

След тържественото откриване на празника участниците получиха ръкавици и чували и бяха разпределени по местата за събиране на отпадъци (сн. 12). Почистени бяха около 400 дка в най-посещаваните зони от защитената територия - около информационните центрове на парка и паметника „Създатели на българската държава“, парапланерната площадка и алеята за хора с увреждания.

Всички доброволци участваха в томбола за награди, осигурени от Globul и от посланика на парка юристът Ася Николова (сн. 13). На участниците бяха раздадени значки и плакати.

Кампанията в ПП „Шуменско плато“ ще приключи до края на юли, докогато ще бъде реконструирано съоръжение за детски игри сред природата и ще бъдат изработени и поставени пейки за отдих.

В акцията по почистването на **Природен парк „Златни пясъци“** се включиха около 90 души, от които ученици от Професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване - Варна, и I СОУ „Владислав Варненчик“, както и скаути от Скаутски клуб „Владис-

лав Варненчик“.

Доброволците бяха разпределени на два пункта - местностите Горски кът и Аладжа манастир (сн. 14). В резултат бяха събрани и извозени над 150 чувала битови отпадъци.

В почистването се включиха работници и техника на сметопочистваща фирма „Адиан“.

Равносметката - бяха събрани и извозени над 150 чувала битови отпадъци.

Удовлетворени от свършеното, доброволците се събраха в района на Посетителския център, където на горската сцена бе организирана томбола и почерпка. Посланиците на парка композиторът Теги Генеф и DJ Jordan водиха церемонията по награждаването на участниците и заедно с директора на парка инж. Юлия Тумбаркова връчиха грамоти и раздадоха награди, осигурени от Globul (сн. 15).

ДПП „Златни пясъци“ благодари за добре свършената работа на участниците.

В Деня на природните паркове за доброволците **Дирекцията на Природен парк „Русенски Лом“** бе организирала 2 автобуса. Сборни пунктове на кампанията бяха паркинзите пред Ивановските скални църкви и средновековната крепост „Червен“, където се присъединиха и други. Общо се събраха около 120 доброволци, сред които ученици от Техникума по дървообработване и вътрешна архитектура „Йосиф Вондрак“, СОУ за европейски езици „Св. Константин-Кирил Философ“, дамски клуб „Зонта“, сгружение „Вело-Русе“

и други любители на природата (сн. 16). На участниците бяха раздадени ръкавици, чували за разделно събиране на боклука, значки с логото на кампанията и лека закуска. След приключване на „оборката“ се разигра томбола с рекламни материали, осигурени от Globul (сн. 17). С голямо задоволство домакините установиха, че тази година местата за почистване са почисти от минали години, което според тях е знак за по-висока култура на туристите и посетителите. Над 400 доброволци се включиха в почистването на **Природен парк „Витоша“**. Актрисата Деси Тенекеджиева, журналистите Галина Щърбева и Стефан Щерев от „Нова телевизия“, Венелин Петков от bTV и водещият Симо от „БГ Радио“ помогнаха в почистването на м. Дендрариума, около Драгалевския манастир и в село Мърчаево.

Бяха събрани и извозени 3 камиона отпадъци, освежени бяха кътове за отдих (сн. 18 и 19).

Кампанията по почистване на **Природен парк „Персина“** събра над 70 доброволци. Традиционно бе организиран велопоход до кът за отдих „Хисарлъка“, на брега на р. Дунав (сн. 20).

Колчеството на събраните боклуци значително е намаляло, което е показател за успеха на кампанията (сн. 21). Беше възстановена беседката до защитена местност „Кайкуша“ и част от обозначителните табели до кътовете за отдих.

След почистването беше организиран пикник и томбола с награди.

Отглеждане и стопанисване на корковия дъб в България

Първите опитни култури от корков дъб са заложили през пролетта на 1954 г. в Югозападна България и Южното Черноморие. Те вече са в 58-ия си вегетационен период. Всички останали насаждения от корков дъб са над 26 години. Вече опитно е доказано, че в България е възможно да се създават култури от промишлен тип, каквато е основната цел на неговата интродукция.

Промислените култури от корков дъб могат да се създават до 500 м надморска височина във всички горски стопанства на юг от Кресненското дефиле. На север от него - до Благоевград, и за горските стопанства в гр. Гоце Делчев и в с. Сатовча, трябва да се интродуцира на надморска височина не повече от 400 метра.

В Източните Родопи на юг от р. Арда могат да се създават промишлени култури до 400 м н.в. във всички горски стопанства. Северно от тази река те могат да се осъществяват до 350 м н.в. на места с южно изложение - юг, югоизток, югозапад, а на такива със северно - до 250 м надморска височина.

Успешни култури от разглеждания тип могат да се създават в Сакар планина и Западна Странджа до 300 м н.в. на терени с южно изложение и 250 м н.в. със северна компонента. В останалата част на Странджа до 300 м н.в., а в южните склонове на Стара планина - на изток от Сливен, това е възможно до 250 м надморска височина.

В горските стопанства във Варна, Несебър и Старо Оряхово промишлени култури са възможни в ивицата край морето от 2 до 3 км и надморска височина 150 метра.

В България са създадени опитни култури от корков дъб в 52 горски стопанства. С тяхното проучване ще се установи възможно ли е разширяването във вертикално и хоризонтално направление, създаването на промишлени култури, както и доколко този вид може да се използва за озеленяване на населените места. (Бел. рег.: През 2004 г. редакцията на сп. „Гора“ подготви за печат монографията на проф. М. Петров „Стопанисване и състояние на насажденията от корков дъб в България“, издадена

Корковите насаждения в Благоевградско

Когато директор на Горското стопанство в Първомай, Благоевградско, от 1968 г. става лесовъдът Кирил Траянов, се създават над 3000 дка култури от корков дъб. Те са разположени при различни почвени надморски височини, изложение и наклони на терените. Общото при тях е спазването на „Инструкцията за създаване, отглеждане и стопанисване на култури от корков дъб“. Най-важното, което Траянов не допуска, е в културите от този вид да има местна дървесна и храстова растителност. Това той постига главно по два начина: работа на чисти терени и в изкопно-насипни тераси, направени с булдозери. На равните и с лек наклон терени се подготвят площадки с размери 1/1 м и 1/0.7 м, а в терасите се оформят площадки с размер 1/1 метра. Самото залесяване се извършва чрез посев на жълъди в площадка или засаждане на понизи, произведени в найлонови торбички. Траянов стриктно следи спазва ли се технологията на създаване култури от корков дъб по указанията на Инструкцията.

Създаването на културите в Първомай и в другите горски стопанства както в Благоевградския регион, така и в страната, поставят редица трудни за решаване проблеми като предвиждане на масови залесявания на значителни площи в райони, където опитът показва, че корковият дъб расте и се развива успешно. За целта е необходимо голямо количество семенен материал. Доставка му от чужбина се оказва рискова задача, след като пратка от два тона жълъди след анализ в Софийската семеконтролна станция излизат негодни за посев. Планът за създаване на нови култури се проваля.

По наше предложение централното управление по горите утвърждава опитната култура в местността Калугера (Дервишица) за семенна база от корков дъб. Директорът на Горското стопанство в Първомай пра-

ви всичко необходимо за устройването на семенната база. Разпорежда направата на напоителна система и постройка с хладилна камера за съхраняване на жълъдите.

Резултатите не закъсняват. Редовно всяка година се добиват необходимите за страната жълъди. Така се осигурява изпълнението на предвидените планове за залесяване. Това е изключително важна заслуга на Кирил Траянов.

В района на ГС - Първомай, се провеждат две национални съвещания по проблемите на интродукцията на корковия дъб. Първото е през декември 1977 г. и се ръководи от директора на Дирекция „Горско стопанство“ към Министерството на горите и горската промишленост инж. Стамен Димитров. На него присъстват специалисти от цялата страна. Те се запознават на терена с най-старата култура в м. Калугера и по-късно създадени насаждения от корков дъб. След това се провеждат разисквания, изказват се мнения и съображения, повдигат се редица въпроси. Това съвещание постига целта си. Дотогава по-голяма част от присъстващите специалисти смятат, че природните условия в България не отговарят на биологичните особености и на екологичните изисквания на корковия дъб. Второто съвещание се провежда през 1989 г. под ръководството на директора на Дирекция „Горско стопанство“ на централното управление по горите, тогава Асоциация „Горско стопанство и горска промишленост“, инж. Георги Неделин. То също е на територията на ГС - Първомай. След като е представено постигнатото на терена по отношение на създаването, отглеждането и стопанисването на култури от корков дъб, се провеждат разисквания с мнения да се създават култури от корков дъб на възможно по-ограничени площи.

Но политиката на Асоциацията е за създаване на про-

мишлени култури от корков дъб. Това съвещание убеждава специалистите, че в които и райони да се работи, стига да се спазват изискванията, това е реално възможно.

На второ място по значение е опитът при създаване, отглеждане и стопанисване на култури от корков дъб на Горското стопанство в Петрич. Тяхната площ е приблизително 1000 декара. Първите култури са създадени на три типа условия на месторастене чрез посев на жълъди на открити места в площадки. Културите са в много добро състояние. Дърветата семеносят и в тях има естествено възобновяване. Друга култура е създадена също в площадки, разположени между редки дъбови гървета. Тя е в добро състояние и има естествено възобновяване. Единственото необходимо мероприятие е отстраняване на местната дървесна растителност за създаване на условия за нормално развитие и растеж на корковия дъб.

След първото Национално съвещание работата на ръководството на Горското стопанство в Петрич взема нов курс. Директорът инж. Страхил Иванов подбира две площи без дървесна растителност. Едната над с. Рибник, а другата - над с. Карналово, намиращи се в планината Огражден. Те са съответно 300 и 200 декара. В отворени площадки в тераси се засяват по 3 жълъда, добити от семенната база, по възприетата технология. Ръководителят на залесяването инж. Александра Иванова осигурява и провежда навреме всички отгледни грижи. Оформят се две много хубави култури, които по нищо не отстъпват на тези в ГС - Първомай.

В м. Чуй петел в ГС - Катунци, на стръмен терен с немалко дъбови гървета са отворени изкопно-насипни тераси. Залесяването в тях е извършено чрез посев на жълъди в оформените площадки по технологията, посочена в Инструкцията. През първите няколко години фиданките редовно се плевят и окопават. След това по наша препоръка директорът на горското стопанство инж. Александър Палешутски организира изсичането на гърветата между терасите. Корковият дъб подобрява растежа и развитието си. Оформя се хубава и жизнена култура. Тя стига до семеносене и естествено възобновяване.

В Благоевградския район има създадени култури в горските стопанства в гр. Сандански, Струмяни, Симитли, Благоевград, Сатовча, Кресна.

Положителни са резултатите в тези горски стопанства, при които са спазени указанията на Инструкци-

ята за създаване, отглеждане и стопанисване на култури от корков дъб. Те се намират в добро състояние.

В този край на България успехът на интродукцията е повлиян и от безрезервната инициативност на лесовъди като директора на ГС - гр. Гоце Делчев, инж. Иван Радојков, който проявява изключителна упоритост и постоянство. След необходими почвени и климатични изследвания определя подходящата площ за целта. Културата корков дъб в м. Габрово, на десния бряг на р. Места, той създава, спазвайки напълно изискванията на интродукцията. Огражда я и полага за нея всички необходими отгледни грижи.

Добрите резултати от интродукцията на корковия дъб в горските стопанства в Благоевградския район не са случайни. Главният директор на Горкостопанския комбинат инж. Пасий Роячки и зам.-директорът инж. Лазар Вутов оказват всеотстранна помощ на нас и на колегите по места за успешното решаване на задачата по интродукцията на корковия дъб в България. Помагат и местните административни ръководства и кметства. В кампанията се включва и местният печат. Корковият дъб намира място и в озеленяването на населените места. Няколко фиданки от него са засадени в парка на Кресна. Те създават по-топъл вид през зимата със своите вечнозелени листа. Ще го видите и в парковите части на селата Катунци и Първомай, а също и в гр. Сандански и Петрич.

Кирил Траянов - директор на ГС - Първомай, 1968 г.

Инж. Страхил Иванов - директор на ГС - Петрич, при създаване на културите от корков дъб

Инж. Иван Радојков - 25-годишен директор на ГС - гр. Гоце Делчев

Честване на 50-годишнината от интродукцията на корковия дъб през 2004 година

Опитът на Кърджалийския и Бургаския регион

При различни микроприродни условия се залагат опитни култури в седем горски стопанства в Кърджалийския регион.

В Сакар планина на поляна без местна дървесна растителност съществува опитна култура от корков дъб. Създава се при пълно спазване на технологията на интродукцията по метода на площадки и посев на жълъди. За нея директорът на Горското стопанство в Свиленград инж. Коста Джебелеков полага изключителни грижи. През първите няколко години върху цялата площ се отглежда бостан и площта е чиста от тревна растителност. Корковият дъб расте и се развива много добре. Повреди от зимни студове не са констатираны.

Директорът на ГС - Ивайловград, инж. Венелин Бояджиев по собствена инициатива създава за две последователни години 1000 дка култури от корков дъб чрез засяване на жълди в площадки, оформени в изкопно-напни тераси. След пенсионирането на инж. Бояджиев грижи за направеното няма. Дърветата между терасите не са изсечени, което затормозява нормалния растеж и развитие на корковия дъб. Състоянието му е различно в отделните части на културата - на открити места е добро, а на засенчени - дърветата са със слаб растеж или са загинали.

Недалеч от хижа „Зорница“, в ГС - Харманли, е създадена на площ от 10 дка опитна култура чрез посев на жълди в предварително изорана площ в добре оформени площадки. Тя е най-голяма на територията на Регионалното управление по горите в Кърджали. Липсата на местна дървесна и храстова растителност позволява културата да расте и да се развива нормално. Тогавашият директор на Горското стопанство в Харманли инж. Гочо Гочев полага за нея всеотдайни грижи при пълно съобразяване с изискванията на Инструкцията, което довежда до превръщането ѝ в насаждение, в което някои от дърветата стигат до семеносене. Следващият директор на Горското стопанство в Харманли инж. Иван Павлов създава 200 дка промишлена култура в предварително изорана гола площ, в която в площадки извършва залесяване чрез посев на жълди. За нея се полагат всички предвидени в Инструкцията отгледни грижи. Тя расте и се развива нормално и е в добро състояние.

В района на ГС - Хасково, е създадена опитна култура чрез посев на жълди в м. Куза, в изорана площ с оформени в нея площадки. За нея през първите няколко години се полагат необходимите грижи.

На територията на Бургаската регионална дирекция по горите опитни култури от корков дъб са създадени в 7 горски стопанства. Най-старата от тях се намира в м. Ченгер, недалеч от Приморско. Създадена е през пролетта на 1954 г. в площадки чрез посев на жълди. През първите 3 години за нея се полагат предвидените в Инструкцията отгледни грижи. Между фиданките се намира и значителен брой храсти на драка. При тези реално съществуващи условия на месторастиене корковият дъб расте сравнително добре до преди около 25 години. Заградени с бодлива телена ограда, дърветата са опазени от повреди, причинявани от дивеча.

В района на ГС - Царево, в м. Жепковци, на поляна със съвсем малко съществуващи единични дървета от местни видове, се намира промишлена култура от корков дъб. Тя е създадена чрез посев на жълди в подготвени площадки. През първите две години площадките са окопавани и плевени. През следващите не са полагани никакви отгледни грижи. Дървета растат и се развиват добре, а някои от тях семеносят. Не са установени повреди от дивеч и студовете.

По същия начин на поляна в м. Наково дере е създадена друга култура от корков дъб. За нея са положени необходимите отгледни грижи - окопаване и плевене само първите две години. Докъм 10-та година тя расте добре. След това се появява местна дървесна растителност, която бързо обхваща цялата площ на насаждението и потиска нормалния растеж на корковия дъб. Повреди от пашата на гомашния добитък и дивеча, от измръзвания на листа, клони и цели растения не са констатирани. При посочените условия корковият дъб все още е жизнен. Необходима мярка за нормализиране

на развитието му е отстраняването на местната дървесна растителност.

На няколко поляни в м. Леските, разделени от пояси от местни дървесни видове, е създадена чрез посев на жълд третата култура. Близкото с. Велика осигурява работна ръка, което дава възможност редовно да се извършват необходимите отгледни грижи - окопаване и плевене на площадките през първите 3 години.

В ДГС - Царево, са най-големите реално съществуващи по площ промишлени, опитно-производствени и опитни култури от корков дъб в района на Бургас. Те са дело на бившия директор на стопанството инж. Никола Ценов, който добросъвестно прави необходимото за доброто им състояние.

Създадените от този вид опитни култури в районите на горските стопанства в Несебър и Айтос доскоро се намираха в добро състояние. Последното създадено насаждение е край кв. Меген рудник на Бургас, в площадки на поляна чрез посев на жълди.

В Югозападна България, Източните Родопи и Бургаския район няма резултати от всички създадени култури от корков дъб в площи с изсечени местни дървесни видове. В някои от разгледаните случаи фиданките биват заглушавани още в първите 2-3 години. През следващите години те или загиват, или безнадежно вегетират. На такива места трябва да се намерят начини за изсичане на заглушаващата дървесна растителност.

Промишлените култури в много от посочените райони на България успешно растат и се развиват. За тях и за всички опитни култури на юг от Стара планина природните условия не са спънка за оцеляването им, а липсата на грижите, полагани за тяхното израстване и укрепване. В същото време трябва да отбележим,

Дърво с три скелетни клона, разположени във върховете на равностраничен триъгълник, в м. Калугера, ДГС - Първомай

че вече над 20 години в страната не се създават култури от този вид.

Добивът на корк

През 2000 г. се поставя началото на добива на корк за промишлени цели в България. Според тогавашното законодателство стопаните на държавните гори нямат право сами да добиват този продукт и да го предлагат на пазара. Те са задължени да търсят ползватели и да сключват договори с тях. В страната няма натрупан опит за такъв начин на стопанисване на културите от корков дъб.

В повечето горски стопанства културите са на малка площ. Това създава редица трудности, както и оправданията да не се определят служителите, които да получат квалификация за ръководител в добива на корк. Работата с неквалифицирани работници също създава проблеми, свързани със здравословното състояние на дърветата и насажденията като цяло.

Ползвателите имат интерес да добиват възможно най-много корк от съществуващите насаждения. Това тяхно желание в повечето случаи не е в съответствие с възможностите на дърветата. Ръководителите на стопанствата, ангажирани с основните задачи, не винаги осигуряват необходимия контрол за спазване на договорните отношения, свързани със Закона за горите. При тези условия се допускат и нанасят повреди на отделни дървета и се влошава състоянието на насажденията.

Фирмата „АННО“ ООД, започнала добива на корк, по своя инициатива и със съдействието на Националното управление по горите, провежда 4 последователни семинара, от които два в района на Първомай, Благоевградско - през ноември 2000 г. и ноември 2001 г., и един в района на Царево - през ноември 2002 година. Последният се провежда през 2004 г. отново в Първомай, като на него се отбелязва и 50-та годишнина от началото на успешната интродукция на корковия дъб в България. Тези семинари изиграват положителна роля за отношението на лесовъдите от регионалните дирекции по горите и горските стопанства към интродукцията на корковия дъб и възможностите за разширяване и създаване на плантации от този вид в бъдеще.

Предложение

Предлагаме нов начин за определяне на височината на обелване на корк от „женските“ дървета без да се нарушава Законът за горите. За целта се използва коефициент, който се умножава с диаметъра, както е посочено в таблицата.

Таблицата дава яснота за принципа, по който се определя височината на обелване на женския корк. Това, което е необходимо да знаят специалистите и работниците, е коефициентът 5 и максималната височина на снемане на корка - 3 метра. Коркът от „мъжките“ дървета се сваля, когато диаметърът им надхвърли 20 см на височина 1.30 метра. Този начин за определяне на височината не създава трудности на изпълнители и специалисти, които контролират спазването на Закона за горите.

Важен момент е принципът, по който се определя височината на обелване на корка. Това не става по вертикала, а по стъблото и скелетните клони. На *фигурата* е даден пример за дърво с диаметър 60 см, при което коркът е обелван на 3 м височина.

Опитно трябва да се проверява как реагират при природните условия у нас дърветата, обелени на 3.5 и 4 м

Таблица
Начин за определяне на височината на обелване

Според Закона		Предложение		
Диаметър см	Височина м	Диаметър см	Коефициент	Височина м
До 25	1.50	30	5	1.50
26-30	2.0	40	5	2.00
31-40	2.50	50	5	2.50
> 41	3.0	60	5	3.00
		> 61	-	3,0

височина, при диаметри 70 и 80 сантиметра.

Най-труден за решаване е проблемът за подобряване на състоянието на насажденията, в които е добиван корк. Малко са публикациите, засягащи този въпрос. Те се основават на данни и резултати, получени преди всичко от Черноморското крайбрежие и района на ГС - Сливен (Петров, 2004; Броцилова, 2005). От тях личи влошеното състояние на проучените култури.

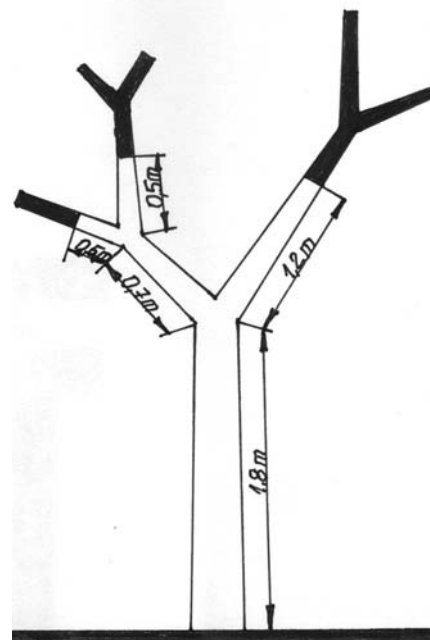
Посетили сме всички райони и горски стопанства, където е добиван корк. В най-малка степен са засегнати културите с площ над 200 декара. В по-голяма степен са площите от 50-70 дка и опитно-производствените (до 10 дка) и в силна степен опитните (1 дка).

В ДГС - Първомай, Петрич и Катунци практически влошаване на състоянието на културите няма.

В опитните култури в цялата страна няма нанесени повреди от добив на корк. Тяхното състояние е в пълна зависимост от конкретните природни условия и положението за тях отгледни грижи.

През следващите няколко десетилетия ще възникне проблемът за броя на скелетните клони в короната на дървото. В повечето случаи те са два, три до четири и рядко повече при дървета в културите с възраст над 30 години. За природните условия на нашата страна правилно и желателно е те да са разположени на височина по стъблото от 1.80 до 2.50 метра. Споделяме мнението на Natividade (1956), че при скелетни клони, разположени във върховете на равнострани триъгълник на съответната височина на стъблото (над 1.80 м) е идеалното оформяне на короната на дървото. В България съществуват райони, в които природните условия не са пречка за успешно отглеждане на корковия дъб. В тях могат да се създават без риск промишлени култури. Този дървесен вид успешно може да се използва и при озеленяване на населените места.

Проф. Михаил ПЕТРОВ

Фиг. Определяне на височината на обелване на корка от дърво с диаметър 60 см

СЪСТОЯНИЕ НА ДИВЕЧОВИТЕ

Таксацията на дивеча през пролетта на 2012 г. се проведе съгласно указанията на Изпълнителната агенция по горите, дадени с писмо № ИАГ 7261/23.02.2012 година.

В срок бяха проведени съвместни регионални съвещания с представители на ловните сдружения и на юридическите лица, с които има

сключени договори за стопанисване на дивеча. Ловните сдружения представяха графици за провеждане на таксацията. Към момента общо за страната има 110 сключени договора с юридически лица за стопанисване и ползване на дивеча, като най-много - 36 договора, са сключени в района на дейност на

РДГ - Бургас.

Беше направена необходимата подготовка за правилното провеждане на таксацията на дивеча както в държавните ловностопански райони и дивечовъдните участъци, така и в ловностопанските райони, в които дивечът се стопанисва от ловните сдружения.

ПРОЛЕТНО ТАКСИРАНЕ НА ДИВЕЧА

РДГ	ВИД ДИВЕЧ												
	ЕДЪР ДИВЕЧ										ДРЕБЕН		
	Бл. елен	Ел. лопатар	Сърна	Дива свиня	Дива коза	Глухар	Муфлон	Мечка	Алп. козиоро	Тиб. як	Зубър	Заек	Фазан
Берковица	180	28	1077	624				1				544	245
Бургас	1629	402	2495	4284			259					1234	42
Благоевград	109	99	1875	1831		206	199	87				2022	10
Варна	1011	540	808	2111			258					1463	2142
Велико Търново	1287	204	1528	2299			399	108				18	166
Кърджали	192	198	763	753			537	7				613	
Кюстендил	174	46	583	537	37		55	19				297	80
Ловеч	890	133	890	1847			84	86				194	120
Пазарджик	337	125	1653	1048	280	705	184	85				457	
Пловдив	946	515	1894	1896	545	287	432	115				1047	1056
Русе	1360	13	1111	879								1890	568
Сливен	657	82	1209	1543			202	2				904	3023
Смолян	251	82	935	863	301	479	320	44				830	
София	1701	1547	1419	1969			1113	18		18		469	308
Стара Загора	474	4	863	943			11	50				729	270
Шумен	3332	378	1443	2191			125				25	1360	311
ДАСР по РДГ:	14 530	4396	20 546	25 618	1163	1677	4178	622	0	18	25	14 071	8341
Берковица	113	7	4635	3765				1				28 071	23 055
Бургас	537	62	2754	3733								19 435	2261
Благоевград			2248	3079		2		11				20 945	1068
Варна	427	41	2434	2154			144					28 920	9934
Велико Търново	1026		5705	5086			78	5				18 593	17 829
Кърджали	98	1734	7510	5176			10					24 390	6237
Кюстендил	20		2914	2802				1				6488	261
Ловеч	602		9201	3722				31				38 150	26 803
Пазарджик	25		1599	2006		25		21				12 336	712
Пловдив	207	3	3684	2430		52		29				44 324	7853
Русе	853		3064	1552								41 170	12 053
Сливен	602	36	3323	3596			10					29 680	7473
Смолян	465		4884	3136	384	885	70	193				10 020	
София	190	125	7522	6649			16	16				11 676	2962
Стара Загора	205	4	2603	2642			41	6				20 678	8843
Шумен	1419		2917	2063								21 865	3892
ПАСР по РДГ	6789	2012	66 997	53 591	384	964	369	314	0	0	0	376 741	131 236
УОГС - Юндола	21	97	96	25									52
УОГС - Петрохан		33	60	31		8	48	1					50
МО	6		21	16									
ОБЩО ДАСР 2012 г.	14 557	4526	20 723	25 690	1163	1685	4226	623		18	25	14 173	8341
ДАСР 2011	14 541	4516	21 292	24 602	1184	1780	4387	609		18	19	16 272	9019
в % спрямо 2011 г.	0.1	0.2	-2.7	4.2	-1.8	-5.6	-3.8	2.2				-14.8	-8.1
Предоставени АСР 2012 г.	6789	2012	66 997	53 591	384	964	369	314	0	0	0	376 741	131 236
Предоставени АСР 2011 г.	6599	1731	64 356	51 800	304	844	376	296				386 614	118 711
в % спрямо 2011 г.	2.8	14.0	3.9	3.3	20.8	12.4	-1.9	5.7				-2.6	9.5
ВСИЧКО 2012 г.	21 346	6538	87 720	79 281	1547	2649	4595	937	0	18	25	390 914	139 577
ВСИЧКО 2011 г.	21 140	6247	85 648	76 402	1488	2624	4763	905	0	18	19	402 886	127 730
в % спрямо 2011 г.	1.0	4.5	2.4	3.6	3.8	0.9	-3.7	3.4				-3.1	8.5

ЗАПАСИ В БЪЛГАРИЯ

На проведените регионални съвещания бяха разисквани начините за най-точно установяване на реални дивечови запаси. Направени бяха анализи на таксациите, плановете за ползване и реализирания отстрел през 2011 година. Особено внимание беше обърнато на данните, получени от реализирания

В БЪЛГАРИЯ - 2012 г.

ДИВЕЧ		ХИЩНИЦИ				
Яребица	Кеклик	Вълк	Чакал	Лисица	Ск. кучета	
216	50	41	83	269		75
55		76	1198	568		80
413	679	136		557		98
449			702	392		132
		2	120	174		8
	86	16	27	231		50
410	27	33	1	149		47
42		27	137	146		16
55	5	46	5	390		65
1216	151	74	62	591		44
182		7	735	225		75
263	62	54	546	275		137
141	40	30		321		62
511		84	172	352		81
298	50	43	177	221		76
69		17	690	307		113
4320	1150	686	4655	5168		1159
29 091	399	136	2671	2614		2106
14 909	632	150	3420	1900		1045
13 984	8733	122	62	1656		964
15 404	19	4	3189	2276		2531
6604	154	41	3069	2694		2308
17 866	2613	227	3264	4386		2616
11 422	1799	133	207	1183		1011
14 533	159	29	4578	3429		3391
17 998	373	22	401	1095		816
72 021	1439	65	1547	2124		1831
7131	30	17	1736	1388		1992
25 311	1496	181	4509	2553		1251
2206	1133	100		2580		972
15 446	1385	248	1272	3160		1983
28 386	1346	58	3683	2150		1066
12 772		11	3082	2313		3061
305 084	21 710	1544	36 690	37 501		28 944
		9		78		20
		1		9		
4320	1150	696	4655	5255		1179
4686	1216	656	4480	5517		1257
-8.5	-5.7	5.7	3.8	-5.0		
305 084	21 710	1544	36 690	37 501		28 944
298 368	21 043	1417	34 863	38 382		30 178
2.2	3.1		5.0	-2.3		-4.3
309 404	22 860	2240	41 345	42 756		30 123
303 054	22 259	2073	39 343	43 899		31 435
2.1	2.6	7.5	4.8	-2.7		-4.4

отстрел през 2011 г. - показател за установяване на действителния запас на дивеча в съответните ловно-стопански райони.

При преброяването на едрия дивеч е използван методът на пълното преброяване, като най-голямата тежест дават целогодишните наблюдения. Най-точни са резултатите, подадени от ДАС, където има постоянно присъствие на терена и се провеждат целогодишни наблюдения на местата за подхранване на дивеча, водопойща, калища, дивечови просеки и сватбовищата на благороден елен и елен лопатар.

В предоставените ловно-стопански райони наблюденията се извършват предимно през ловния сезон.

Във всички ловно-стопански райони беше спазено изискването за едновременно провеждане на таксация в съседни ловно-стопански райони. В предоставените ловно-стопански райони таксацията се извършваше в присъствието и под контрола на служители от ДГС, ДАС и РДГ.

Резултатите от таксацията бяха представени в срок и отразени в съответните форми в интернет базираната информационна система на ИАГ.

Анализът на резултатите налага извода, че при едрия дивеч във всички ловно-стопански райони като цяло се формират дивечови популации, които постепенно нарастват. Данни от проведените таксации в трите национални парка не бяха представени, поради което не са посочени.

БЛАГОРОДЕН ЕЛЕН

Общата численост на благородния елен възлиза на 21 346 броя, от които в държавните ловно-стопански райони (ДАР) - 14 557, и в ловно-стопанските райони на гружините - 6789. В сравнение с миналата година има увеличаване с 206 броя, или с 1.0 %.

По-голям ръст на запасите има в РДГ - Шумен - с 852 (35 %), където тенденцията от преходните години за увеличаване на запаса се запазва. Към данните на РДГ - Шумен, са

посочени и данни от таксацията на ДАС „Воген - Ирхисар“.

Увеличаването в РДГ - София, с 651 броя (62 %) се дължи на включените данни от таксацията на ДАС „Искър“.

Намаляване в запаса се констатира в ДАР на РДГ - Велико Търново - с 169 (12 %) и РДГ - Русе - с 203 (13%). Спадът е в резултат на екстремните метеорологични зимни условия през 2012 г., както и миграцията в съседни ловно-стопански райони с по-добра хранителна база.

Половото съотношение на този вид дивеч в държавните ловно-стопански райони е 1:1.5 в полза на женските екземпляри.

Запасът като цяло е под допустимия за страната.

ЕЛЕН ЛОПАТАР

Запасът е 6538 броя, от които 4526 в държавните ловно-стопански райони и 2012 в ловно-стопанските райони на ловните гружини. В сравнение с миналата година има ръст на запаса с 291, или с 4.5 %.

Намаляване в запаса се констатира в държавните ловно-стопански райони на РДГ - Сливен - с 74 броя (47 %). Извършена е контролна таксация, която потвърждава наличната численост на запаса. Спадът се дължи вероятно на по-прецизно проведена таксация, както и на изключително тежките метеорологични условия в тези ловно-стопански райони. Увеличаването на запаса в РДГ - Пловдив, се дължи на включената численост от елен лопатар на НСО „Кричим“.

Нарастването на запаса в Регионалните дирекции по горите в София и Шумен се отдава на включената численост от елен лопатар на ДАС „Искър“ и ДАС „Воген-Ирхисар“.

Половото съотношение на този вид дивеч в държавните ловно-стопански райони е 1:1.4 в полза на женските екземпляри.

Запасът като цяло е под допустимия за страната.

СЪРНА

Запасът е 87 720 броя, от които 20 723 в държавните ловно-стопански райони и 66 997 в ловно-стопанските райони на ловните гружини. В сравнение с миналата година увеличаването е с 2072, или с 2.4 %. Намаляването на числеността на

сърната в ДАР в сравнение с миналата година е с 569 (2.7 %). Причини са усложнената метеорологична обстановка през зимните месеци и увеличената численост на вълка и чакала в тези ловностопански райони.

Може да се говори вече за едно общо стабилизиране на запасите на сърната в страната.

Като цяло за страната запасът от сърна е значително под допустимия.

ДИВА СВИНЯ

Дивата свиня наброява 79 281 екземпляра.

Нарастването на запаса спрямо миналата година е с 2879, или с 3.6 %. Този запас като цяло за страната е в рамките на допустимия. По-нататъшното увеличаване на запаса от дива свиня неминуемо ще доведе до редица проблеми, свързани най-вече с щетите, които влудът нанася на селското стопанство, и вероятността от поява на заболявания от класическа чума по свинете в отделни райони с висока плътност.

ДИВА КОЗА

Запасът наброява 1547.

Увеличаването на запаса спрямо миналата година е с 58 броя, или с 3.8 %.

Общо за страната числеността на дивата коза не е реална поради липсата на таксационни данни за 2012 г. от трите национални парка.

МУФЛОН

Броят на муфлоните е 4595, с 168 (3.7 %) по-малко в сравнение с 2011 година.

Налице е спад на числеността на муфлона в държавните ловностопански райони на РДГ - Велико Търново - с 99 (20 %) и РДГ - Кюс-

мендил - с 45 (45 %) спрямо 2011 година.

ГЛУХАР

Общият брой на глухарите е 2649. В сравнение с миналата година общо за страната се наблюдава увеличаване от 25 броя (0.9 %).

Тази численост на вида не е реална поради липсата на таксационни данни за 2012 г. от трите национални парка. Констатира се спад в запаса на РДГ - Пазарджик, в района на ДАС „Чепино“, като основна причина за това са по-прецизната таксация и загубите от хищници и браконiere.

Общата численост във всички ловностопански райони сочи относително стабилизиране на запаса.

ЗУБЪР

Зубрите са 25 броя. В сравнение с 2011 г. числеността на вида се е увеличила с 6. Стопанисва се единствено в района на ДАС „Воден“.

ТИБЕТСКИ ЯК

Яковете са 18 и в сравнение с 2011 г. числеността на вида се запазва. Стопанисва се единствено в района на ДАС „Витиня“.

АЛПИЙСКИ КОЗИРОГ

По данни от таксацията наличие на алпийски козирог няма. Липсва информация за числеността му в районите на националните паркове.

ДРЕБЕН ДИВЕЧ

Заек - 390 914 броя, намаляване с 11 972 (3.1 %) спрямо 2011 г.; фазан - 139 577, увеличаване с 11 847 (8.5 %); яребица - 309 404, увеличаване с 6350 (2.1 %); кеклик - 22 860, увеличаване с 601 (2.6 %).

Въпреки тежката и продължителна зима популацията от гребен дивеч като цяло показва бабен растеж, основно в районите, стопан-

исвани от ловните дружини. Тази тенденция се формира от ежегодното разселване на фермерно-произведени птици.

Намаляването на числеността в държавните ловностопански райони се дължи главно на неизпълнение на ловностопански мероприятия - подхранване и биотехнически съоръжения; постоянно увеличаващия се брой на хищниците, в т.ч. и пастирските кучета, и неизпълнение на плановия отстрел, както и на браконiereство.

Реалната численост на гребния дивеч във всички ловностопански райони ще бъде установена след провеждане на контролните есенни таксации.

ХИЩНИЦИ

Към април 2012 г. в страната обитават 2240 вълка, със 167 (7.5 %) повече, отколкото през миналата година.

Чакалите в сравнение с миналата година бележат нарастване с 2002 (4.8 %) и броят им е 41 345.

Запасът от лисица е 42 756. Намален е спрямо 2011 г. с 1143 (2.7 %). Причината за този спад при лисицата е задължителният план за отстрел на хищници.

По данни от таксацията във всички ловностопански райони обитават 30 123 скитащи кучета. В сравнение с миналата година числеността им е спаднала с 1312 броя (4.4 %).

При тази численост на хищниците се налага изводът, че без целенасочено регулиране на популациите им възпроизводството на останалия дивеч ще бъде компрометирано.

Като цяло здравословният статус на дивеча през 2011 г. беше добър. И през 2012 г. работата по достигане на допустимите запаси и селекция в популациите трябва да продължи, защото е основна предпоставка за добиване на качествен трофей.

И в бъдеще усилията ще бъдат насочени главно срещу браконiereството във всичките му форми, както и към ефективната борба, свързана със задължителния планов отстрел във всички ловностопански райони, за намаляване на числеността на хищниците.

Инж. Юлиан РУСЕВ

Випуск 2011 на Лесотехническия университет получи дипломите си

На тържествена церемония на 30 май в Аулата на Лесотехническия университет - София, випуск 2011 получи своите дипломи за висше образование.

Гости на тържеството бяха инж. Стойчо Бялков - директор на дирекция „Гори и лесовъдски дейности“ в ИАГ, Георги Ралчев - началник-отдел „Растениевъдство“ в МЗХ, проф. Христо Цаков - директор на Института за гората при БАН, доц. Михни Люцканов - декан на Ветеринарномедицинския факултет на Тракийския университет, д-р инж. Стефан Ганев - изпълнителен директор на Браншовата камара на дървообработващата и мебелната промишленост, Таня Михайлова - управител на фирма „Лактофол“, инж. Валентин Духленски - представител на „Хускварна - България“.

Ректорът проф. Веселин Брезин поздрави абсолювентите, споделяйки тяхното вълнение в празничния ден. Той подчерта, че във всяко общество най-силен инструмент за производството е човешкото знание. „Модерното академично образование има голямо значение като предпоставка за създаване на навици за учене през целия живот и придобиване на знания, умения и компетенции, съответстващи на изискванията на глобалния трудов пазар и допринасящи за развитието на иновациите, икономически растеж и създаване на нови работни места дори в условията на тежка икономическа криза“ - каза ректорът. Той съобщи, че абсолювентите от випуск 2011 са общо 527 души, от които 285 в образователна степен „бакалавър“ и 242 - „магистър“, задочна форма на обучение са преминали 135 души. Най-голям е броят на абсолювентите от факултет „Горско стопанство“ - 156, след тях - от факултет „Горска промишленост“ - 134, „Екология и ландшафтна архитектура“ - 90, „Агрономически факултет“ - 76, „Ветеринарна медицина“ - 43, и „Стопанско управление“ - 28 души.

Гордост за университета са абсолювентите, които се дипломират с отличен успех - 91, от които 7 са пълните отличници. 23 са от фа-

култет „Горска промишленост“, 21 от „Екология и ландшафтна архитектура“, 19 от „Агрономически факултет“, 16 от „Горско стопанство“, 9 от „Стопанско управление“ и 3 от „Ветеринарна медицина“. Всички те получиха дипломите си и грамота лично от ректора.

Присъстващите бяха поздравени от декана на Ветеринарномедицинския факултет на Тракийския университет доц. Михни Люцканов. Инж. Стойчо Бялков - директор на дирекция в ИАГ, поднесе поздравителен адрес от името на изпълнителния директор инж. Бисер Дачев.

По традиция в края на тържеството абсолювентите от специалност „Ветеринарна медицина“ положиха клетвата на ветеринарния лекар (сн. 1).

Тържественото връчване на дипломи продължи по факултети.

Гости на Факултета по горско стопанство бяха инж. Стойчо Бялков, проф. Христо Цаков, инж. Валентин Духленски, които поздравиха абсолювентите.

Деканът на факултета доц. Милко Милев сподели, че за последните 5 години 98 % от дипломираните се бакалаври в специалността работят, а 73 % от тях са в системата на горите. При магистрите на работа са 99 %, като 90 % са в системата на горите. Тези данни сочат много ниски нива на безработица от 1-2 % сред дипломираните се в специалност „Горско стопанство“ на фона на безработица от 12-13 % за страната. „Това доказва успешната реализация на нашите възпитаници“ - обобщи доц. Милев.

Заедно с дипломите си абсолювентите получиха подаръци от Изпълнителната агенция по горите и от фирма „Хускварна - България“. По традиция тържеството завърши с обща снимка и с полет на шапки във въздуха (сн. 2).

Юлия СЪБЧЕВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

Неизползвани национални богатства

Биомасата е навсякъде около нас - в горското стопанство, дървообработването, мебелното производство, селското стопанство и бита. Това създава и основното ѝ предимство - инсталациите за енергия от биомасата са локални, максимално близки до източника и потребителя, което спестява много от разходите за доставка на суровината и преноса на енергията. Но може би най-важното и специфично предимство спрямо другите възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) е, че биомасата в горските стопанства се добива в райони, където липсва препитание на местните хора и те масово ги напускат. Този процес се засилва в последните години след неизгодното тютюнопроизводство и населението на цели села, на които това беше основен начин на препитание, останаха без доходи и сега масово емигрират в чужбина. По този начин добиването на биомасата в горските стопанства, особено отпадъчната, е може би най-реалната алтернатива за ликвидиране на безработицата в горските райони на Западните Родопи, Рила и Пирин.

Инсталациите за използване на горската биомаса в нашата страна са все още твърде малко. Причините за това са най-различни. Предвиденото в новия Закон за горите сключване на дългосрочни договори - за 15 години, за добив и продажба на дървесина, вкл. и отпадъчната, създава възможности за сигурност на дървесния ресурс на фирмите за инвестиции в нова техника, технология и оборудване, квалификация на работниците и кадрова обезпеченост за дълъг период от време. Ръководството на ИАГ проведе много срещи и форуми у нас и в чужбина за запознаване с условията за инвестиране в горската биомаса за енергийни цели. Публикуваните материали, специалният справочник на г-р инж. Любчо Тричков за възобновяемите енергийни източници от дървесна биомаса характеризират количеството, качеството и енергийните възможности на страната ни.

В разчетената суровина на биомасата от горското стопанство, за съжаление, не са предвидени добиването на най-големия по обем „отпадъчен продукт“ при дърводобива - просмолената пълна дървесина, или борината. Тя е незаменима суровина за добиването на терпентиново масло и колофон, а след екстрахирането ѝ е прекрасна биоенергийна суровина. Борината като суровина е в пряка връзка с разпространението на белия и черния бор, мурите и ларикса. Само пълновете след главна сеч, т.е. над 80-100-годишната възраст на дърветата, след престоя им в почвата над 10 години се просмоляват в достатъчна степен, за да представляват суровина. Поради малкото разпространение на мурите и ларикса те не са обект на ползване.

В миналото, в началото на XIX в., в Чепинския горски район е добивана и преработвана борина в многобройни примитивни фабрики за суха дестилация, наричани „катранджийници“. Освен катран в тях се добиват кожено масло, боя за обувки, дървесен спирт, нечист терпентин (киново масло) и дървени въглища.

Стефан Захариев (1870) в своето „Описание на Татар-Пазарджишката кааза“ сочи, че далеч преди Освобождението в селата от Чепинското корито (Дорково, Корово, Ракитово, Чепино, Баня) е имало хора, т.нар. катранджие, които се занимавали с добиването на катран, с който са търгували в целия турски вилает. Проф. Васил Стоянов (1968) пише, че главен район за добив и преработка на борина е било Чепинското корито, където през 1941 г. е имало 14 суходестилатни предприятия с 58 реторти. В тях били произведени 1000 т дървени въглища, 185 т индустриален терпентин, 1041 т катран, 119 т дървесен спирт, 61 т ацетон и 97 т оцетна киселина. Авторът отбелязва, че през 1946 г. в Чепинското корито били преработени 6400 т борина, през 1943 г. - 6015 т, през 1944 г. - 2328 т, през 1945 г. - 3686 тона.

Поради голямото значение на дестилатите от бори-

на за индустриалното развитие на страната през 1953 г. в завод „Кристал“ във Велинград се открива модерна инсталация за преработка на борината чрез екстрахиране и от преработката на 15 000 т борина годишно се добиват по около 3000 т колофон. През 1976 г. цехът се закрива с оправданието за малка рентабилност, а през 1980 г. инсталацията за преработка на борината се демонтира и се продава в чужбина.

Данни за количеството и качеството на борината в горските и ловните стопанства в нашата страна, където са разпространени белият и черният бор, през последните 25 години няма. Изследванията, които са извършени, са били насочени към установяването на цялата биомаса на надземната част на дървото, съставяне на растежни таблици, процентното съотношение на отделните стъблови части - клони, кора, листа, корона и стъбло, стъбловите части в абсолютно сухо вещество (П. Беляков, К. Кръстанов, Е. Димитров, Г. Костов и др.). Така по своя инициатива от май до септември 2011 г. извърших проучване в 26 горски и ловни стопанства в част от Западните Родопи, Рила и Пирин, където са съсредоточени най-големите запаси от белия и черния бор. От РДГ - Пазарджик, са включени ДГС „Алабак“ - Велинград, Ракитово, Чехълво, „Селище“ - Сърница, Белово, Батак, „Родопи“ - м. Снежана, Пещера и Беглика, ДЛС „Борово“, „Широка поляна“ и „Чепино“, и УОГС - Юндола. От РДГ - Благоевград, ДГС - Якоруга, Белица, Разлог, Добринище, Елешница, Места, гр. Гоце Делчев, Гърмен и ДЛС „Дикчан“. От РДГ - Смолян, ДГС - Доспат, Девин и Михалково. От РДГ - Пловдив, ДГС - Кричим.

От книгите за сечите на всяко горско стопанство беше установена отсечената от възобновителни сечи дървесина - за белия и черния бор за периода 2001-2010 година.

От някои литературни източници („Справочник по гендробиометрия“ от К. Кръстанов и Р. Райков, „Горски наръчник“ на Ж. Георгиев и Т. Катранушков) е известно, че пълновете и корените заемат 18-25 % от надземния обем на дървото. Използвайки възприетата методика от „Инструкцията за устройство на горите в Република България“, установих запасите на пълната дървесина, а от нея - и на борината, за всяко от стопанствата. Общо за всички изследвани стопанства се установи, че натрупаните запаси от неизвадената борина от 1990 г. осигуряват добив 15 068 т годишно. В този разчет не влиза борината, която може да се добие и от горските стопанства с големи зрели запаси от бял бор и черен бор - Борина, Смолян, Костенец, Катунци, Кресна, Симитли, Боровец, Самоков и други.

Във всички случаи след изваждане на пълновете и корените заравянето на отворените ями е загължително. Въпросът с оползотворяването на този огромен суро-

биен ресурс днес има и изключително голямо социално значение. В миналото най-бедното съсловие на нашето общество - ромите, намираха препитание като добиваха борина. Всеки лесовъд, който е организиран добива на борината в стопанствата, знае, че при строг контрол гората не е страдала от това. Сега, когато ромското население е без работа и препитание, то е сред основните нарушители в гората с незаконна сеч. Друга изключително ценна, с нищо незаменяема и непостижима чрез химически синтез, суровина е балсамовата смола. Известно е, че смолодобивът в нашите гори започва през 1934 г. в УОГС „Гешова планина“ - м. Юндола, а през 1936 г. и в Горското стопанство в Чехълво под ръководството на проф. Васил Стоянов. В началото с опитна цел, а след това добиването на смола се разпространява и в останалите горски стопанства с белоборови и черноборови гори. От 1958 г. зрелите запаси на тези дървесни видове задължително се изсичат при възобновителните сечи само след смолоползването им, нормативно обезпечено с чл. 37 от Правилника за приложение на Закона за горите. Смолодобиването обхваща горските стопанства с борови запаси в цялата страна и през 1985 г. достига 2600 тона. Благодарение на огромното приложение на балсамовия терпентин и балсамовия колофон смолата е обявена за стратегическа суровина. Изследванията на ВЛТИ и Института за гората довеждат до изготвянето на препоръки какви техника, технология и организация на труда трябва да се приложат при смолодобива. Внедряват се нови химически и биостимулиращи методи, с които чувствително се повишава производителността и количеството на смолата от една раноподновка. България заема челно място в задоволяването на европейския пазар с продуктите от смола.

След 1990 г. изградената с толкова труд и средства организация по смолодобива се ликвидира. Последните количества смола от внос се преработват в завод „Кристал“ през 1992 г. и цехът се закрива. Днес професията смолар, на която бяха обучени над хиляда работници, вече е забравена.

Независимо от съществуващите обективни условия за значителен добив на балсамова смола в тези трудни кризисни години и за горското стопанство, е необходимо да се направи преоценка и да се възстанови смолодобивът в нашата страна.

В изследваните държавни горски и ловни стопанства се установи достатъчен смолодаен фонд. За да не се блокира предвиденият за сеч през десетилетието боров ле-

сосечен фонд, при използването само на 25 % от него през първите няколко години е възможен добив на смола в размер на 1000 тона. По-големи възможности за това имат ДГС - Гърмен, Места, Доспат, Ракитово, „Алабак“, Селище, и ДАС „Борово“.

Във всички горски и ловни стопанства в страната сега има действащи лесоустройствени планове (горско-стопански програми). В тях предвиденото ползване с възобновителните сечи в белоборовите и черноборовите насаждения може да се групира така, че всяка година те да постъпват за сеч, след като се извърши смолодобивът. Времетраенето на смолодобива ще продължи 4-5 години. Предварително могат да се определят дърветата, които ще бъдат отсечени при следващата фаза на сечта, и само те да бъдат ползвани за смола. Нелогично е в последните години от живота на тези дървета да не бъде ползван този безкрайно ценен дар от природата.

Проучванията показаха, че само в изследваните горски и ловни стопанства горската биомаса като ВЕИ е огромна. От направените подробни разчети се установи, че в тегловни единици тези ресурси в годишен размер имат следните стойности: дребна дървесина от отгледни сечи - 59 820 т, дърва - 50 710 т, вършина - 64 500 т, кора от иглолистната дървесина - 106 450 т, иглолиста - 22 320 т, и екстрахиран трески от борина - 12 000 т, или общо 315 800 тона.

От дървопреработването: изрезки - 176 500 м³, стъргодини и трици - 129 500 м³, челни отрязъци - 12 900 м³, или, преведено в тегловни единици, общо 93 010 тона. Годишно могат да се оползотворят 408 810 т ресурси от дървесна биомаса.

Ако към тези стойности прибавим и неизползваните сега 25 % от смолодайния фонд в размер на 1000 т смола и 15 068 т борина, може да добием представа какъв огромен потенциал от биомасата има само в тези стопанства. За цялата страна тези стойности наистина са огромен резерв от суровина.

България е бедна страна на суровини. Сега е необходимо да се направи строга научна оценка на положителните и отрицателните страни на смолоползването на боровия дървостой и просмолената пълна дървесина на борината и да се вземе трайно решение - ще се извърши ли смолодобив и добив на борина в нашите гори. При това не бива да се ослушваме какво ще каже ЕС. Нашите интереси са по-важни за българския народ и държавата.

Д-р инж. Кирил ЦАНОВ

Нови книги

Нели Христова. „Речни води на България“. Издателство „Типотоп прес“, София, 2012 г., 832 стр., 40 лева.

Изследванията на речните води в България започват в края на XIX и началото на XX век с описание на хидрографските обекти и в продължение на повече от един век се характеризират с много приноси. Настоящата

монография обобщава направените досега изследвания, но включва и оригинални разработки на автора - доц. д-р Нели Христова, преподавател в Софийс-

кия университет „Св. Климент Охридски“.

Монографията съдържа анализ на хидроложките процеси и управлението и използването на речните води на територията на нашата страна, подредени по географски признак и йерархия - от територията на цялата страна към хидрографските региони, водосборните басейни и главните поречия.

Този внушителен труд съдържа увод, три части - Речна мрежа, Речен отток и Управление и използване на речните води, заключение, азбучен показалец на реките, 31 приложения с данни за различни режимни характеристики и списък на литературни източници (860).

„Речни води на България“ може да се намери в книжарницата на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ или да се поръча на GSM 0887-90-55-15.

Възможности за подобряване на състоянието на горите у нас

Доц. д-р Надежда СТОЯНОВА - Секция „Горска екология“, Институт за гората при БАН

Основните проблеми пред съвременното горско стопанство са свързани с устойчивото развитие, опазване и умножаване на горското богатство. Поставят се изисквания за дългосрочно адаптиране на гори в условията на климатични промени, за комплексно и пълноценно използване на многообразните по характер горски ресурси, за въвеждане на плащания за екологични услуги. Стопанисването на голяма част от нашите гори е базирано на утвърдени принципи за устойчивост и многофункционалност.

В условията на глобализиращия се свят екологичните функции на горите придобиват все по-голямо значение. Дискутират се основни въпроси за множеството екосистемни услуги на горите и тяхното оценяване. Концепцията за устойчиво развитие налага да се търси баланс между екологични, икономически и социални аспекти на природоползването. Все повече се акцентира върху **средообразуващите и другите екологични функции на горите**.

Горите у нас са основен растителен компонент на планинските екосистеми и тяхното състояние, структура и функциониране придобиват особена актуалност във връзка със защитата срещу бедствия като наводнения, пороци, свлачища и джуги. Прилагат се горскостопански мероприятия за подобряване на състоянието и продуктивността на горите, както и за повишаване на техните водоохранни, защитни и други полезни функции особено когато са със специално предназначение.

Получени са много добри резултати от лесовъдската дейност за опазване и умножаване на горското ни богатство, но има и някои проблеми във връзка с организираността, стопанисването, ползването и защитата на горите. Свързани са с разрешаване на въпроси като устойчивост на горските насаждения, разновъзрастна структура на горите, отгледни мероприятия за производство на качествена гървесина и други. Много съществен е и въпросът за устойчивостта на недървесни продукти, екологични функции и ползи от горите.

Стопанисването на голяма част от нашите гори се основава на утвърдени принципи за устойчивост и многофункционалност. Немалко е направено по създаване на **двуетажни насаждения**. Резултатите показват, че при нашите природни условия тази лесовъдска дейност е перспективна за увеличаване на продуктивността на горите от единица площ.

При съвременните условия голямо внимание е насочено към формирането на двуетажни борово-смърчови насаждения. Най-широко застъпеният начин у нас е чрез *внасяне на смърчови фиданки под склопа на борови гори, растящи на подходящи месторастения*. Благоприятно условие за създаването на двуетажни насаждения в някои типове иглолистни гори е добрата им възобновителна способност. Интерес представлява и формирането на борово-смърчово-елови и борово-елови гори, но най-голямо внимание е отделяно на двуетажните борово-смърчови гори.

При стопанисването на горите се препоръчва все по-масабно да се създават и отглеждат **устойчиви и високопродуктивни насаждения**. Такива мероприятия у нас се отнасят до ускоряване на възобновяването на изредени и невъзобновени насаждения, както и

до увеличаване на площта на двуетажните и на горите с избран характер. Благоприятни условия за създаване и отглеждане на високопродуктивни и устойчиви гори имаме в планинския пояс на страната, при надморска височина 800-1700 метра. В този пояс много перспективни са смесените и двуетажните насаждения, като например *горуново-букови, борово-смърчови, борово-букови, смърчово-елово-букови, смърчово-елови, мурово-смърчови*. Резултатите от научните изследвания в такива гори са показали, че те са по-производителни от чистите и са биологично по-устойчиви, имат по-добре изразени водорегулиращи, водоохранно-защитни и рекреационни качества. Поради това при такива смесени и двуетажни насаждения може да се намери добър баланс между екологични, икономически и социални ценности.

Опитът в широката практика показва, че създаването на двуетажни насаждения е перспективна технология за подобряване на състоянието на горите. Получените данни у нас показват, че те са по-високопродуктивни от чисти по състав едноетажни гори.

Както е известно, перспективни са и борово-широколистните насаждения с първи етаж бял или черен бор и втори етаж от бук, от някои гърбове и други гървесни видове в зависимост от условията на месторастение. В това отношение добра възможност за подобряване на състоянието на горите има и формирането на *двуетажни насаждения с първи етаж от меки широколистни видове бреза и трепетлика, а втори етаж от сенкоизгържливи видове смърч, ела, бук*.

Важни горскостопански задачи са повишаването на устойчивостта и продуктивността на горските екосистеми в райони с по-ниска от 800 м надморска височина, както и оптимизирането на гървесния състав за подпомагане на адаптирането на гори към климатични промени в ниската лесорастителна зона. За съвременното горско стопанство основните проблеми са свързани с устойчивото развитие, опазване и умножаване на горското богатство.

Друга възможност за подобряването на състоянието на нашите гори е прилагането на лесовъдски мероприятия в насаждения с подходяща структура за прерастването им в насаждения с избран характер. В това отношение обаче се отчитат големи трудности за зрелите насаждения с хоризонтален склоп. Те са предимно гори със специално предназначение, а както е известно най-подходяща за тази група е избраната гора. При нея не се стига до окончателно изсичане на гървостоеите и така гората може да изпълнява защитните си и други полезни екологични функции.

Препоръчва се по-широкото застъпване на **изборната форма на стопанисване**, където това е възмож-

но. Доказано е, че тя е най-природосъобразна и подходяща за планинските гори. Загължителна е за стръмни терени и в зоната на горната граница на гората. На специален режим на стопанисване е важно да се поставят горскорастителните съобщества на клека (*Pinus tugo*), бялата мура (*Pinus peuce*) и черната мура (*Pinus leucodermis*) поради тяхната голяма защитна роля и за опазване на биоразнообразието във високите части на планините.

Природните условия на нашата страна могат да се характеризират в лесовъдски аспект като благоприятни за подобряване на състоянието и продуктивността на много от горите с влошени показатели. Това е възможно, ако те са формирани на подходящи месторастения, съответстващи на екологичните изисквания на гървесните видове. У нас все още има **изредени и невъзобновени гори**, а ускоряване на възобновяването в редиците води до създаване на млади насаждения с по-добри защитни и други полезни функции отколкото изредените зрели гървостои.

От първостепенно значение е подпомагането на възобновяването в изредени насаждения, да се създават нови гори на голи площи в горския фонд и в силно обезлесени райони с нарушено екологично равновесие. За под-

помагане на възобновяването и при залесяванията е много важен внимателният избор на гървесни видове съобразно месторастенията, както и съобразяването с възможни неблагоприятни климатични промени или групи негативни въздействия. Това е свързано с необходимостта от създаване на устойчиви гори и запазване на растителното биоразнообразие. Лесокултурните мероприятия трябва да помагат за гостигане на възможния максимален прираст на гървесина при съответните условия на месторастене.

Във връзка с това се поставят изисквания за дългосрочно адаптиране на горите в условията на климатични промени, за комплексно и пълноценно използване на многообразните по характер горски ресурси. Необходимо е разработване на механизми за оценяване и въвеждане на плащания за екологични услуги от горските екосистеми.

За устойчиво развитие на горското стопанство в условията на климатични промени е необходимо разработване и прилагане на специфични методи за стопанисване на горите. Днес върху част от горските екосистеми въздействат климатични аномалии, наред със замърсяване на околната среда и различни други природни или антропогенни фактори.

Археологически паметници

Да спасим моста Кемера

Мостът Кемера е археологически паметник на културата, обявен през 1976 г. (ДВ, бр. 41). Представлява едноотворен сводест каменен мост с калдъръмена настилка над река Дамлъ дере и е със светъл отвор 32.40 м, височина 6 м и широчина 3.60 метра. Изграждането на моста се отнася към епохата на късното средновековие, XVII-XVIII век.

Намира се на самата граница на три общини - Борино, Девин и Батак. Отстои на 15 км северно от с. Борино. До обекта има стар коларски път.

Проучванията, извършени от „Експедиция Рогопи 2002“ на Археологически музей - Пловдив, категорично сочат, че в района на моста Кемера има добре запазен участък от трасе на стар, неизвестен досега в археологическата наука път. Вероятно той е част от гревния римски път, свързващ Филипопол с Филипи (близо до Драма, Гърция), включвал се във Виа Егнация, като е минавал и през Никополис ад Нестум (гревно селище близо до гнешното с. Гърмен, Гоцеделчевско). Древният път е бил изграден в края на I век от н.е., в първите години на завладяването на Тракия от римляните.

В момента състоянието на моста Кемера е изключително тежко, нееднократно е бил обект на иманярски набези и нерегламентирани дейности. Архитектурният паметник и околният ландшафт, близостта до резерват „Дупката“ могат да станат притегателен обект за природолюбители, туристи и риболовци.

През последните 10 години за критичното състояние на обекта са алармирани всички отговорни държавни и общински институции, но мерки не са взети.

Сдружение „Био-Б-Еко“ започна кампания по набиране на средства за консервация и реставрация на обекта по банкова сметка IBAN BG63BVB179271079024001, BIC BVBG3301 при „Юробанк И Еф Джи“, с. Борино.

За повече информация: СНЦ „Био-Б-Еко“, 4824 с. Борино, обл. Смолян, ул. „Рогопи“ № 33, Дом на културата, етаж I Моб: + 359889811848, bio_b_eko@abv.bg, www.borino.org

Промени: КАДРИ, НАИМЕНОВАНИЯ, АДРЕСИ, ТЕЛЕФОНИ

до 03.07.2012 г.

Директор на ДГС - Върбица, е инж. Вауз Кимов, на ДГС - Стара Загора, е инж. Севдалина Иванова, на ДГС - София, е инж. Божидар Балабанов.

Считано от 01.06.2012 г. дейността на закритото

ДГС - Старо Оряхово, преминава към ДАС „Шерба“ - Горен чифлик, с директор инж. Георги Георгиев.

Считано от 01.07.2012 г. дейността на закритото ДГС - Пампорово, преминава към ДГС - Смолян, и ДГС - Широка лъка, а ДГС - Чепеларе, преминава към ДГС - Хвойна.

Студенти продължиха инициативата

На 14 май студенти от II курс от Лесотехническия университет, специалност „Горско стопанство“, с главен асистент Евгени Цавков почистиха гостъпа и пространството около постаментата на Васил Попов в Борисовата градина в София. Инициативата е във връзка с националните действия за почистване на лесовъдските паметници и с навършването на 100 години от убийството на Васил Попов.

През 1992 г. бронзовият бюст на лесовъда е открадан. Изработен е от известния със своето изящно майсторство скулптор Кирил Тодоров, учил и живял в Италия. Бюстът е поставен през 1934 г. по инициатива на Дружеството на лесовъдите.

За Васил Попов днес има паметна плоча във Веллингград и паметен знак в УОГС „Юндола“. Но мястото в Борисовата градина си остава свято и почитано от лесовъдската колегия. †

Чешмата в памет на инж. Тодор Чернев

Насред лятното Пампорово, където гората грее в изумруденозелено, а тревната покривка е избродирана с безброй цъфтящи растения, ромоли с кристалната си струя една непресъхваща чешма. На плочата се четат думите: „В памет на Тодор Чернев - лесовъд, природозащитник, с обич и признателност“.

Тодор Чернев (1922-1991 г.) е роден в рогопското село Солица и след завършване на Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет през 1949 г. се завръща в родните Рогопи като лесничей в Горското стопанство в Широка лъка, където скоро става директор и работи до 1960 година. После - до 1983 г., е директор

на Лесозащитната станция в Пловдив, защитава кандидатска дисертация.

Населението на този край помни лесовъда Чернев и досега разказва какво е казал и какво е направил за горите тук. Не вярвате ли? Екип на редакцията отиде да почисти мястото с Черневата чешма с хората, които работят в РДГ - Смолян. Съвсем случайно се видяхме там с инж. Марко Шарков, който дълги години е оглавявал Широколъшкото стопанство, а сега работи в Горовладелската производителна кооперация „Карлък - СС“. Той ни разказа, че мястото на чешмата е избрано от съпругата на инж. Чернев - Шинка. Паметният знак е изграден и открит през 1992 г., една година след кончината на видния рогопски лесовъд, и по случай 70 години от рождението му. В тази гора инж. Чернев е „треперил“ над погравта и е карал

работниците внимателно да махат големите клони на старите дървета, за да не пречат той да израства.

До чешмата приседна и още един Тодор Чернев, чиято трудова биография също е свързана с горите. Той е племенник на лесовъда и пази скъпи спомени за своя чичо.

Благодарим на РДГ - Смолян, че успява да опазва чисто пространството около паметната чешма. Но изградените пейки и маса имат нужда от ремонт. Включете се и вие, лесовъди, работещи в Южноцентралното предприятие! †

Ден на отворените врати в ПГТС „Христо Ботев“ - Велинград

1

На 1 юни Професионалната гимназия по горско стопанство „Христо Ботев“ във Велинград проведе Ден на отворените врати - мероприятияето, предшествващо патронния празник на училището, който отбелязваме на 2 юни.

Рано сутринта на 1 юни под вещото ръководство на Димитър Муртин се проведе демонстрационна среща по футбол между сформираниите две футболни секции в гимназията (сн. 1).

На официалното тържество инж. Стефан Шулев - директор на учили-

щето, приветства гостите, учениците и учителския колектив с думи на гордост от постигнатото и съграденото и с благодарност за по-

ложените от всички усилия и призова да продължаваме със същата енергия и ентузиазъм да градим и да създаваме (сн. 2 и 3).

Най-много емоции предизвика откриването на полигона за стрелба с лък, на който наши ученици демонстрираха уменията си и напътстваха гостите, които решиха да пробват (сн. 4).

След това всички гости разгледаха новата трофейна сбирка от 68 експоната, които нашите ученици ще използват за обучение в часовете по лов и ловно стопанство, и новия

4

кабинет по лов, който е модерен, с 162 експоната, трофеи, рибарски и ловни атрибути.

В Деня на отворените врати във всички учебни кабинети можахме да се видят направени от нашите ученици тематични презентации, които те с удоволствие показваха на гости, ученици и учители, а в кабинета по механизацията единадесетокласници демонстрираха разглобяване и сглобяване на бензиномото-рен трион.

Инж. Надежда ШАТЪРСКА-ГАНЧЕВА
помощник-директор

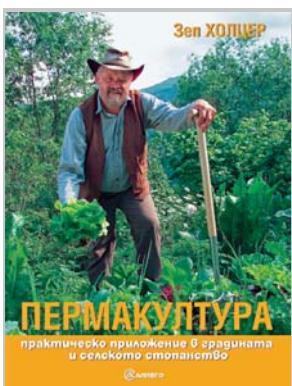

2

3

Нови книги

Зен Холцер. Пермакултура. Издателство „Алигво“, София, 2012, 200 стр.

Това е първо издание на български език на книгата на известния австрийски земеделски практик, който развива алтернативно, постоянно циркулиращо стопанство. В книгата той описва принципите на Пермакултурата и практическото ѝ приложение в градината и селското стопанство.

Понятието „Пермакултура“ е въведено от австра-

лийския еколог Бил Молисън (произхожда от английския израз „permanent agriculture“ и означава „постоянно и продължително земеделие“). Това е стопанисване в унисон с природата. Терминът е утвърден през 1978 година. Самият Зен Холцер се захваща със земеделие 19-годишен, през 1962 г., когато става наследник на едноголямо планинско (от 1100 - 1500 м н.в.) стопанство. Днес площта на Краметерхоф е 45 ха и то е процъфтяващо стопанство, в което Зен Холцер прилага общите принципи на Пермакултура и внася постоянно свои идеи.

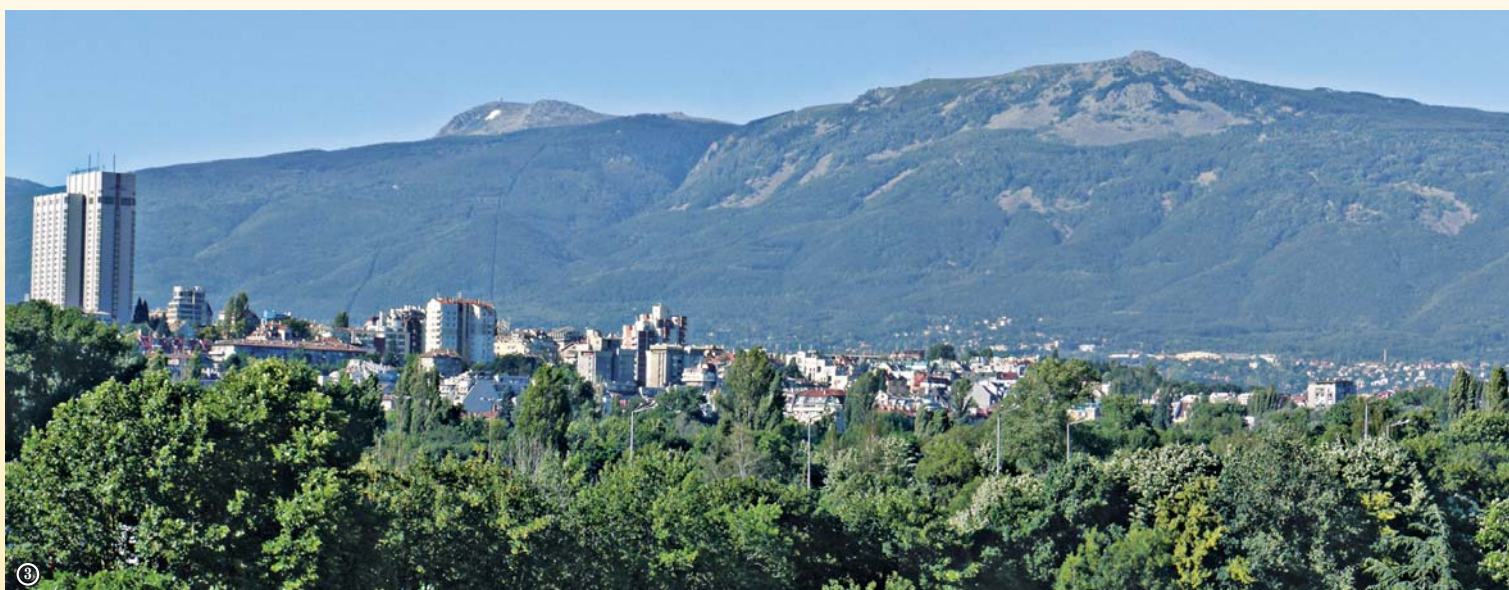
Книгата е написана увлекателно, снабдена е с множество приложения, илюстриращи възможностите на алтернативното стопанство, от което има нужда всяка страна.

Гората не е била,

Законът за горите, приет на 8 март 2011 г., предизвика от началото на тази година голяма гражданска активност, след като законотворците предприеха действия за промени. Протестиращите срещу промените са природозащитници от Коалиция „За да остане природа в България“, включваща над 30 организации, и гражданска група „За Витоша“. Всички електронни и печатни медии отразяваха хода на събитията, особено след блокадите на кръстовища в София в началото на юни. Последваха президентско вето върху приетите от Парламента промени, реакция лично от премиера, активни преговори за уточняване на позициите.

Предисторията започна през отминалата зима, когато софиянци бяха лишени от възможността да ползват съоръженията за зимни спортове на Витоша, защото собственикът им просто реши да не работят. Замислени бяха промени в Закона, с които да се привлекат инвестиции за развитие на зимни спортове в цялата страна. Но еколози прозряха лобистки интереси и проблемът набъбна като търкаляща се по склон снежна топка. Дали ще бъде възпряна или ще се стовари някъде, остана въ-

прос с диалогична форма на общуване. В този брой несприно напомняме, че нашата красива природа не е дар Божий, а е дело на поколения лесовъдци, горски работници и граждани. Това, което е направено, трябва да се уважава и да се съхранява. Каква е била Витоша в началото на ХХ в. се вижда от *сн. 1*. Гола и обезлесена. Дори днешната гора на резервата „Бистришко бранище“ не се забелязва. На *сн. 2* е мястото на сегашната телевизионна кула. За какъв туризъм въобще е могло да се говори по такива терени? Днес Витоша е преобразена (*сн. 3*) и ... апетитна. Но лесовъдците знаят, че тя е крехка екосистема и всяка недобра намеса или ненамеса (каквото бе случаят с неприбраната дървесина след ветро-

но трябва да бъде

вала от 22 май 2001 г. и последващото масово размножаване на вредители и изсъхване на огромни площи гори) може да бъде пагубна. От мястото на повалената дървесина тръгна и пожарът на 1 юли т.г. Вероятно малцина знаят, че гората на „Бистришко бранище“ е горяла и в началото на миналия век и сегашният резерват е предимно с вторичен дървостой, почти едновъзрастен.

На *сн. 4 и 5* са терените на днешната курортна зона „Бялата глина“ (*сн. 6*) край Сопот. Какво повече може да се направи в позитивна посока?

На *сн. 7 и 8* е местността Калфеница - Живака (съответно през 1908 и 2000 г.) в курортния днес Чепеларе.

За това каква е била почти цяла Южна Стара планина се вижда от *сн. 9 и 10*, показващи терените край Шипка през 1902 и 1999 година.

Хиляди са преобразените кътчета на страната от нейните граждани (*сн. 11*). Преобразени с фиданка в ръка. Всичко това ни задължава да не решаваме с лека ръка съдбата на създадената за почти столетие зелена България. ♣

Тракийската гробница край с. Свещари

Открита е при археологическите проучвания през 1982 година. В списъка на Световното културно и природно наследство е включена през 1985 година. Свещарската гробница се намира на 7 км северозападно от гр. Исперих и на 42 км северозточно от Разград. Представява тракийско-елинистична гробница от първата половина на III в. пр. Христа. Това е царска гробница, в която вероятно е погребан гетският владетел Промихет. Изградена е от гладко обработени каменни блокове от мек варовик. Състои се от коридор, три квадратни камери и отделна гробна камера, покрити с полуцилиндричен свод. В гробната камера са открити каменни легла с човешки кости в тях и погребални дарове. Наличието в гробницата на редица орнаменти и ритуални украси показва, че е предстояло

или е извършено обожествяване (хероизация) на покойника владетел. Ритуалът по обожествяване е представен горе на полукръглата стена на гробната камера, стените на която са оформени като колонада. Блоковете под свода се поддържат от 10 кариатиди. Има художествени рисунки, свързани с ритуала по обожествяването. Повечето от тях имат незавършен вид, което показва, че смъртта на владетеля е настъпила неочаквано, преждевременно, преди окончателно завършване на гробницата. В района около Свещарската гробница има и други интересни археологически обекти, в които проучванията продължават, поради което той е обявен за археологически резерват.

Инж. Георги ПЕТРУШЕВ

Бакстрейд ЕООД - официален вносител на горски кранове и форвардери с марките **HIAB**, **Jonsered** и **Loglift**.

Осигурен сервиз и резервни части. Доставка на ротори и грайфери за трупи Kinshofer, Jonsered и Loglift.

За контакти:
тел: + 359 2 9627217,
+ 359 887 390047
e-mail:
buckstrade@buckstrade.com
www.hiab-bg.org

Монументалните дървета в Странджа - генната памет на гората

Великата Странджанска гора! През нея са преминали всички човешки цивилизации и са оставили своите следи - крепости, светилища и гробници, рударство и металолееене. При това с огромен натиск върху горите като единствен източник на енергия за процъфтяващите империи - Египет, Персия, Елада, Рим, Византия, Османската.

В резултат горите на Странджа вероятно са много променени и отдалечени от древния си оригинал, лишени са или са обеднели от най-ценни видове (тис, ела, боровете) и от девствените дъбови и букови първични гори. Но ние нямаме избор, защото достигналите до наше време стари горски комплекси, относително естествени, трябваше да бъдат съхранени в резерватите и защитените местности. И заедно с тях и стотици стари дървета, многовековни монументи, пръснати из Странджа - семенната генна памет на гората и на биоразнообразието. Защитените гори, опазили се от „великата сеч“, на резерватите и защитените местности „Узунбужак“, „Силкосия“, „Витаново“, „Тисовица“, „Средока“, „Парория“ и „Велека“ запазиха върху около 6000 ха спомена за старата Странджанска гора.

Комплексите стари гори осигуряват съществуването на популациите на целия животински свят, на много видове птици, влечуги, бозайници, хищници, които изискват обширни „спокойни“ територии. Същата служба изпълняват и вековните единични дървета, съхранени по един или друг начин и пръснати в стопански повлияни и подмлагани гори или останали по синорите на изкоренени стари гори.

Невероятно изкривени, изкорубени и хралупати, те предоставят условия за живот и възпроизводство на диви котки, златки, порове, орли, нощни птици, които подмладените гори не могат. С изсичането на старите гори и дървета тихо, но последователно гоним дивите животни от гората. Извън всичко друго те са и най-добрите пазители на водата в планините.

Старите, многовековни дървета-паметници (монументални дървета) от горун, благун, лъжник, габър, източен бук и чер с диаметри, достигащи до 200 см, са разпръснати по цялата територия на планината - от Старо Резово и Димана до Витаново, Кервансарай, Босна, Парория, Уграш и Тисовица. Те вдъхват респект със силата и издръжливостта си, надживели човешката суета и неразумност, издръжали товара на столетия агресиия на човека към природата.

Впечатляват ни стотици дървета-гиганти, запазенето на които е свързано преди всичко с тяхната култова роля при езическите и християнските празници в сакрални места и параклиси, посветени на светите - Костадин, Георги, Илия, Троица, Богородица, Марина, Пантелеймон, Боже име. Под тях и днес се събират празнуващите от селата, за да почетат светите в параклисите и водата от аязмите, да отслужат курбани, да се повеселят край нестинарския огън.

С огромни монументални дървета са богати старите колибарски поселища, създадени по билата и плодородните и богати на вода падини. Грижата към тях е била особена заради многоцелевото им използване - плагища, листник, сянка и завет за колибарите.

Прегръщайки стволете на огромните дървета, всеки вярващ в тяхното магическо и лечебно излъчване се зарежда за здраве и дълголетие.

Съхранените до наши дни монументални дървета би-

Благун край параклис на с. Сливарево

Бук край с. Кости

Елиа край Делийска река

ха били много повече, ако не беше пренебрежителното отношение през 50-те години на XX в. към тяхното многостранно значение. Този процес продължи и до наши

дни с т.нар. окончателни сечи, при които в края на 90-те години бяха изсечени много монументални гървета край Евренозово, Близнак, Визица, Бръшлян.

Закрилата на тези гървета от Природния парк „Странджа“ беше едно от най-големите предизвикателства пред горските специалисти и насоката за РДГ - Бургас, при ползването на горите през следващите години.

Проблемът с дълговежността и грижата за запазването на старите гървета не е само за Странджа. Провокирани бяхме от изсичането на огромни букви храдупати атрактивни гървета в Еленския и Тревненския балкан. Каква гърводобивна стойност имат такива старейшини? Старите монументални гървета, природни паметници, са своеобразен тест за зрелост, професионализъм и морал на цялата лесовъдска колегия. Загубили веднъж старите гори и монументалните гървета, ние ограбваме няколко поколения след нас.

Пълни изследвания за възрастта на монументалните гървета, разпръснати при различни местообитания, не са извършвани - не са сечени за пълен стъблен анализ (за растежа по дебелина) гървета с диаметър, по-голям от 70-80 сантиметра. Методите за определяне на възрастта при такива големи диаметри използват принципите на сравнителния анализ. Използването на свредели също води до необходимостта от интерполация на данните към цялата дебелина на стъблото.

При извършени научни изследвания през 1984 г. бяха отсечени за пълен стъблен анализ зрели, елитни гърбови (горун и благун) гървета с диаметър 70 см и височина 30 м в местността Димана в „Узунбужак“. Те се оказаха на възраст 220 години. Стъблените анализи показаха, че в последните десетилетия от живота на тези гървета ширината на годишните пръстени (кръгове) намалява и достига 0.7-0.9 мм, което по обясними причини намалява прироста по дебелина. В по-късните години от живота на гърбовите гървета тази ширина на годишните пръстени се запазва и дори намалява.

Приемайки този темп на нарастване, със значителна степен на достоверност може да се предположи, че гърбови гървета с диаметър 160 см са достигнали до възраст 700-800 години.

Поуката от преживелите природни и човешки катаклизми монументални гървета е в това, че те ни сочат пътя към създаване на устойчива гора, оставяйки в миналото т.нар. турнуси - възраст на сеч за гъба и бука, на 100-120 години. При такава възраст беше „четена присъдата“ на естествените семенни гори в Странджа и огромни площи бяха подменени с млади, едновъзрастни, монотонни гори. Сега знаем, че трябва да останат достатъчно съхранени стари гори и монументални гървета за идните поколения, за да не ни обвиняват в горолостство.

Кампания за решителна промяна към популяризиране и съхраняване на монументалните гървета на територията на ИП „Странджа“ беше подета след националното съвещание по стопанисване на издънковите гори, проведено през 2002 г. в Странджа. След издирвания в горите и по църквищата и колибите бяха оповестени от служителите по горите над 100 единични и групи монументални гървета по гървесни видове, здравословно състояние и растежни дименсии. Данните бяха публикувани в книгата „Към върховете на Странджа“ през 2005 година. Многобройни са местностите по горските стопанства, в които тези гървета могат да бъдат видени.

За Малко Търново - Черногорово, Католичката воденица, Селище, Морхово, Божеиме, Сатийна чука, Киров пазлак, Доброво, Езерото, Стоянова чука, Краварника, Докузак, Чурка река, Сурчево, Ватралова поляна, Стефанов баур, Лукуду.

Странджански гъб край Малко Търново

Цер с дебелина 2 м край параклис „Боже име“

За Граматиково - св.Троица, Церът, Дебелите гърници, св. Илия, Дяго-Димовата кория, Чардак, Кулата, Стремница, Малката котвина, Стоюво ниве, Гръцка нива, Яново, Дилижановци, Заберново, Парория.

За Кости - Маврангелово, Ангеловци, Ябълките, Браяново, Копринков чукар, Кшитоплото, Керетарски гол, Димана, Силкосия, Лопушница, св. Костагин, Българи. За Царево - Чоплаковци, Петдесетме бука, Калето, Сувоово, Царското кладенче, Еленица.

За Звездец - Ковач, Чешменски поляни, Тончов пазлак, Моряне, Бакърът, Харманска барака, Калето, Шуклица, Въжиево, Доженково, Гердените, Тракийци, Двама близнака.

Монументалните гървета в Странджа не могат да съперничат на гърветата-гиганти от други части на света - гигантска секвоя, дугласка ела, баобаб и други. В Националния парк „Redwood“ в Калифорния има гървета от гигантска секвоя с височина до 110 м и диаметри 7 метра. Максималният обем на едно такова гърво е около 1400 куб. метра. От гървесината му могат да се построят 40 къщи, с по пет стаи всяка.

Нашите монументални гърбови и букви гървета с диаметри около два метра и височина 30 м имат обем над 30 куб. метра. Съпоставяйки тези цифри, не трябва да считаме, че нашите гори са лоши или неподходящи за региона. Те са естествени, доколкото са съхранени и типични за нашия географски район.

В горите на много европейски страни показват вече само изсъхнали, неживи гървета-паметници. Странджанските гори могат още дълги години да се славят с живи многовековни гървета.

Д-р инж. Дико ПАТРОНОВ

АТОН - ГРАДИНАТА НА БОГОРОДИЦА

Зографският манастир

Атон, монашеската република, е затворена съкровищница, която не на всекиго е дадено да опознае! Само когато посетиш тази свята земя, започваш да разбираш какво представлява. Ако си бил там само веднъж, ти се иска да бъдеш отново за ден, за седмица или може би завинаги.

През ноември 2011 г., няколко дена преди празника на Зографския манастир в Атон, получих покана от Никола Хаджиев - директор на Националния църковно-исторически музей, да бъда включен в малка група от пет души за поклонническо посещение както на българския манастир „Великомъченик Свети Георги Победоносец“, така и в някои други не по-малко интересни свети места в Атонската планина.

Съществува предание, че Атон е избран да се превърне в едно от най-светите места на източното православие от самата Пресвета Богородица.

Атон е най-източният сухоземен ръкав от трите на Халкидическия полуостров, който се мие във водите на Егейско море. Той е дълъг 60 км, с широчина 8-12 км и обща площ 360 кв. километра. В най-северната си част се свързва със сушата чрез провлак с незначителна височина, която постепенно нараства, за да завърши с най-високия на полуострова връх Атон (2033 м). Това е един гол, без растителност, стръмно издигащ се над морските дълбини връх. Атон е старо гръцко име на тракийски великан, водил победоносна битка с Посейдон.

Релефът на полуострова е хълмист, прорязан от много безводни речни долине, от които склоновете на планината стръмно се издигат нагоре към остри била.

Климатът е средиземноморски, характери-

зира се с продължително топло до горещо лято, продължителна суша и кратка зима, с редки превалявания от сняг.

Растителността е характерна средиземноморска - изобилие от различни видове кипариси, кедри, пънар, няколко вида дъб, гръцка и испанска ела, по-рядко габър, а по крайбрежието - морски бор. Около манастирите значителна част от територията е заета от маслинови горички. Тревистата растителност израства рано напролет и след два-три месеца вече е прегоряла под жарките слънчеви лъчи.

В Света гора дивите животни не са обезпокоявани от човешко присъствие. Тук от векове не се практикува лов на дивеч. Затова има изобилие от диви свине, сърни, зайци и много пойни птици. Поради характерните климатични и теренни условия полуостровът е царство на влечугите. Голям е броят на отровните змии, между които най-често се среща пепелянката.

Транспортната мрежа е бедна. В близкото минало единствено по конски пътеки са превозвани строителни материали, хранителни продукти, както и произведеното на атонската земя, предназначено за износ. Сега вече има малко на брой и не много дълги, но добре изградени и поддържани автомобилни пътища между някои от манастирите, морските пристани, до столицата Карея и до най-източния пристан Дафни.

Преди две хилядолетия на полуострова е имало различни древни селища, които вече са били в упадък, когато там започват да пристигат и да се заселват първите отшелници. В историята на православие единствено Монашеската държава на Света гора продължава да съществува, представлявайки най-

яркият символ на източното християнство. Поради подходящото си местоположение Атон още през ранновизантийско време привличал много монаси, но през IX век става монашески център, а през XI век се утвърждава названието Света гора с печатна грамота на император Константин IX Мономах. Историческите условия във византийската империя допринесли за бързото развитие на монашеството в този географски район, което преминало през етапите на отшелничеството, общинския и общежителния начин на живот за кратък период от време. Атанасий Атонски, основателят на Великата лавра, е главният основоположник на тази духовна идилическа традиция, която съществува вече повече от хиляда години и е преминала през периоди на разцвет, погроми и упадък, но продължава да е жива и да се развива.

На Света гора сега има 20 манастира. Броят им е постоянен и съгласно Атонската карта се забранява основаването на двадесет и първи. В случай че броят на монасите се увеличи дотолкова, че да не се побират в съществуващите манастири, те се заселват в скитове, келии и други. Цялата Света гора е владение на манастирите, като площта ѝ е разделена на двадесет области. Към двадесетте манастира принадлежат и всички други монашески поселения, които се намират на полуострова. Само столицата Карея пази самостоятелността си. Манастирите се определят като самоуправляеми, защото не се подчиняват на никоя друга църковна власт освен на Вселенската патриаршия, от която зависят само в духовно отношение. Изпълнителната власт в тях се осъществява от игумена, който се избира пожизнено. В

своите решения и дела той се подпомага от игуменски съвет. Други монашески учреждения на Атон, които са подчинени на различните манастири и функционират като техни филиали, са скитовете, келиите, колибите, катисмите и постниците. Скитовете са общо 12, от тях 4 са общежителни и 8 - необщежителни. Келиите са просторни манастирски постройки с вграден в тях храм. Те биват отстъпвани от манастирите на малки групи монаси, които се занимават със земеделие. Колибите са по-малки манастирски постройки, в сравнение с келиите, без земеделска площ. Там монасите се занимават с художествени занаяти. Постниците се намират в писти и стръмни места. Това са съвсем малки постройки или пещери, слабо благоустроени, в които идват монаси, пожелали по-строг аскетичен живот.

Учредителната харта от 1924 г. урежда административните въпроси на Света гора. Според нейните разпоредби законодателната власт се упражнява от Светото събрание, което се състои от двадесет членове. Това са игумените на всеки от манастирите. Те се свикват в Карея два пъти годишно. Административната власт се упражнява от Светата община. Това са двадесет членове, които се избират на 1 януари за срок от една година и пребивават в Карея. Изпълнителната власт се упражнява от Светото настоятелство, което има четирима членове с едногодишен мандат, който започва от 1 юни. В столицата на атонските манастири Карея е и седалището на политическия управител на Света гора, който е подчинен на Министерството на външните работи на Гърция и е отговорен за правилното прилагане на Атонската харта. Заедно с него работят малък брой чиновници, които представляват държавата Гърция в Света гора. Атонските манастири са самоуправляема държавна част в рамките на гръцката държава. Столицата Карея представлява малко населено място от IX век, свързано с автомобилни пътища до пристана Дафни и някои от манастирите. В Карея има два-три магазина, предлагачи предимно сувенири и някои хранителни продукти, аптека, малък здравен пункт, полицейска служба и две съвсем непретенциозни гостоприемници.

В архитектурно отношение най-голяма забележителност в Карея е храмът „Успение Богородично“. Това е най-старият храм на атонските манастири - представлява трикорабна базилика с три абсиди. Стенописите са дело на Мануил Пантелимос, представител на средновековната македонска зографска школа. Църковната камбанария е от 1871 година. В храма се съхранява чудотворната икона на Пресвета Богородица „Достойно ест“ от VIII век. Непосредствено до тази забележителна църква е старата кула „Свети Сава“. Малка уличка отделя храма от внушителната сграда на Светата община, построена през XIX век. В съкровищницата ѝ се съхранява първият и най-важен документ на Света гора - типик (устав), известен като „Трагос“ (гр. козел), защото е написан на ярешка кожа. Типикът носи подписа на император Йоан Цимийски и неговият златен

печат, символ на независимостта на монашеската община „во веки“. Този документ несъмнено е най-важната светогорска реликва.

В центъра има неголям площад, където пристигат микробуси от различните манастири. Оттук потеглят по-големи - 50-местни автобуси, които превозват за тридесет минути пътниците до пристана Дафни.

Зографският манастир

За нас, българите, като част от източноправославното християнство, най-голям поклоннически интерес представлява Зографският манастир. Тук са идвали и отправяли молитви за благодарност, търсейки божествената подкрепа на великомъченика на християнската вяра Свети Георги Победоносец, български царе, държавни и правителствени ръководители, изтъкнати учени, висши духовници и представители на културата.

Историята разказва, че по време на царуването на император Лъв Мъдрий и цар Симеон Велики тримата братя Мойсей, Арон и Йоан от рода на император Юстиниан, водени от силна любов към Бога, решили да оставят слава и богатство, да напуснат светския живот и да приемат монашеството. Те избрали да живеят в абсолютно уединение на диво и недостъпно място на южната страна на Атонската пустина. В кратко време се разнесла надалеч славата на техния добродетелен начин на живот. Идвали мнозина от най-знатни фамилии и се присъединявали към техния отшелнически живот. Тогава тримата братя решили с царското си съкровище да изградят света обител - манастир. В горските дебри с Божия промисъл открили дивно място с изключително благовонни ухания. На това място през 919 г. изградили малък съборен храм.

Изборът на кой светец да бъде наречен новоизграденият храм не бил лесен. Решили молитвено да се обърнат към Бога и той да отсъди на чие име да бъде наречен храмът. След вечерня оставили на престола в храма подготвена за изографисване дъска. Чудото станало! Рано сутринта, влизайки в храма, видели на дъската изографисан образът на Великомъченик Свети Георги Победоносец. Така отпреди 1100 години тази света обител с достойнство и гордост носи името Зографски манастир „Великомъченик Свети Георги Победоносец“.

Окрилени от това голямо чудо, тримата братя утвърдили с царски грамоти владенията на новия манастир и пожертвали за него богати дарове. За кратко време манастирът достигнал цветущо състояние. Научавайки за появата на Зографският манастир в планината Атон, монасите от Самуиловия манастир в Палестина начело с игумена Евстратий дошли да се поклонят на неръкотворната ико-

Църквата на Зограф

Пристанът Зограф

на на Св. Георги. Те не пожелали да се върнат отново в своето отечество и останали завинаги в манастира на Света гора. За първи игумен на манастира останал Евстратий. Така се появил първото монашеско братство в Зографския манастир. Вестта за самоизписалия се образ на Великомъченик Св. Георги се разпространила бързо и отвсякъде прииждали хора да се поклонят. Много царе и знатни личности идвали на това свято място и оставяли ценни подаръци. През 1230 г. цар Иван Асен II посетил манастира и направил щедри дарения. Неговият син Каломан също оставил скъпи имоти. Има категорични исторически данни, че от началото на XIII в. в Зографския манастир преобладават българските монаси.

След годините на разцвет надвиснали тъмни облаци над Източното православие и мирния съзидателен живот в балканските държави. Светата зографска обител, както и много манастири и църкви по балканските земи преживели големи изпитания и погроми от чуждоземците. Император Михаил VI-II Палеолог решил да укрепи империята си срещу арабите и потърсил подкрепа и съюз от папския престол. Папата обещал безмерна помощ, при положение че източноправославие влезе в уния с папския престол и му се подчини. Така през 1274 г. Михаил сключва с папата известната Лионска уния.

Зографските монаси изпратили писмо до папата, с което обяснявали, че не могат да изменят на символа на своята религия, на източноправославното християнство и традициите на своя народ и на богослужения-

та да споменават името на папата. В отговор на това Михаил издал разпореждане промените да се въведат насила във всички имперски църкви. Изпратил наблюдатели да следят как се изпълнява това по места. Зографските монаси били предупредени за приближаващата опасност. Неколцина напуснали манастира и потърсили спасение в горската пустиня. Останалите двадесет и двама монаси, начело с игумена Тома и четирима души поклонници, се затворили в манастирската кула. Униатите, придружавани от кръстоносците, за последен път предложили на затворените в кулата монаси да приемат папската власт и да се откажат от православие. Получавайки категоричен отказ от пленниците, униатите натрупали дърва около кулата и я запалили. Всички изповедници на православие изгорели. Това се случило през 1276 година. В памет на тази героична саможертва в защита на източното православие през 1873 г. е изграден паметник в двора на манастира, на най-лично място - веднага вдясно от входа. Като научили за голямата трагедия и разруха, сполетяла Зографския манастир, много православни християни с желание отдавали своя труд и безкористна лепта за възстановяването на светлата обител.

Зографският манастир бил нападан и пострадал и от пирати каталонци.

Императорите от династията на Палеолозите Андроник II, Йоан V, а по-късно и воеводата на Унговлахия Степан VI поддържали Светлата обител.

От 1845 г. в манастира преобладава българското присъствие - източноправославни монаси от България.

За пристана на Зографския манастир, както и за другите манастири, разположени по южното крайбрежие и склоновете на Атонската планина, фериботи потеглят от пристанището в Уранополис.

Градът има югоизточно изложение и в него постоянно пребивават около 800 души. Поминъкът изцяло е насочен към туристическата индустрия. Най-голямата му забележителност е кулата, изградена през XII в. над пристанището, на която в близкото минало е имало морски фар. Днес тя е добре съхранена и се ползва като изложбена палата на стари икони. В градчето повечето постройки са двуетажни. Голяма част от тях са хотели. По няколко улици са разположени заведения за хранене и множество магазини, предлагачи сувенири и хранителни продукти. Една от крайбрежните улици, по която рядко минават автомобили, отделя обширен морски плаж от сградите на няколко хотела, ресторанти и магазини. На друга от крайбрежните улици се намира офисът, където се получават документите за пътуване до светогорските манастири. Разрешенията идват от Солун, където се помещава канцеларията, уреждаща тези въпроси. За атонските манастири пътищата са само морски. Разстоянието от София до границата с Гърция при КПП „Кулата-Промахон“ е 180 км и от там до Уранополис през Серес е 190 км, или общо 370 километра. От Солун до Уранополис в източна посока пътят е почти са-

мо крайбрежен, от който се откриват красиви гледки към Адриатическо море.

От Уранополис за Зографския манастир, а по-нататък и за другите пристани (арсана) преди години фериботът тръгваше в 6.30 часа. Тогава поклонниците, поели за втория празник на Св. Георги на 16 ноември, посрещаха изгрева в най-източната точка на полуострова. Това бе едно от редките преживявания на пътуването. Сега фериботът от Уранополис потегля в 9.45 часа. Това също има своята прелест, защото непосредствено по крайбрежието може да се видят немалко колиби, келии и дори големи скитове, като този на Св. Ана, който е с размерите на манастир. След около 50 минути пътуване все по крайбрежието, впечатлени от стръмните склонове на Атонската планина, пристигаме до Зографската арсана. Това е малък пристан, на който може да акостира фериботи или съвсем малки морски плавателни съдове. Още отдалеч се виждат крепостните стени и отбранителната кула, намиращи се непосредствено над морския бряг. Те датират от средните векове и са имали важно отбранително значение за отбиване на набезите на пирати, кръстоносци и униати. Оттук към Зографския манастир тръгва автомобилен път, който плавно набира височина по склона. Разстоянието до манастира е 4.5 километра. Горещо препоръчвам това разстояние да се измине пеша, за малко повече от час, за да се възприеме пълноценно красотата на ландшафта, характерната средиземноморска растителност и изобилието на маслинови дървета. На двата празника на манастира, на 6 май и 16 ноември, монасите от Зограф изпращат наличните автомобили на пристана и превозват пристигналите поклонници до входа на манастира.

Тук гостите се посрещат най-любезно от монаси и се отправят към анхендариума - обширна гостна стая, предназначена единствено за посрещане на поклонници. Стаята е постлана с голям красив килим. На стените има окачени портрети и рисунки на владетели, бележити личности, мнозина от които са дарявали щедро манастира. В средата на гостната стая има малка кръгла маса, застлана с червена кадифена покривка, върху която е поставена книга за впечатленията на посетителите. До четирите стени на стаята са подредени меки кресла и пейки. Монаси поднасят на всички малки стъклени чашки с ракия или мастика и локум или късчета сладкиши. Игуменът на манастира архимандрит Амвросий приветства любезно всички новодошли. Той е среден на ръст, белобрад, постоянно усмихнат българин, отдаден в служба на Бога.

Постепенно, почти неусетно, монасите отвеждат отделните групи поклонници в зависимост от тяхната численост, в по-големи или по-малки стаи за нощуване. Нашата група от пет души беше настанена на третия етаж в северното крило, в стая с пет легла. Веднага прави впечатление безупречната чистота. В стаите има камини за отопление на твърдо гориво, останали от отминали времена, но много добре поддържани, а пред вра-

тите - купчинки от нарязани дърва. В манастирите на Атон нощуването, както и прехраната на поклонниците не се заплащат. По-късно имах възможността да посетя килията на монах Викентий и да се запозная отблизо с обстановката на монасите в нашия манастир. Сравнително малката стая, подобно на тази, в която нощувахме, е с голяма камина. В стаята има продълговата дървена маса, единично легло, гардероб и малка етажерка за книги.

Настъпва време за обяд и всички гости са поканени в трапезарията. Обядът се състои от рибена супа, основно ястие от едно голямо парче риба и гарнитура картофи, зеле и сос. По двете дълги редици маси с пейки има блюда със салати и много ябълки. Между обяда и вечерното богослужение посетихме четирите параклиса, намиращи се на третия и четвъртия етаж в източното крило на манастирската сграда. Те са малки молитвени помещения, в които предизвикват възхищение старите иконостаси с икони на светии, дело на зографи от преди повече от две столетия. Единият от тези параклиси се намира точно под камбанарията на източната част на манастира, известна като Банското крило. Допреди десетина години Зографският манастир бе в пълна разруха. Наложителен бе основен ремонт и поддържане на сградния фонд. През последните години активно се ремонтира Банското крило. След обхождането на параклисите благодарение на Никола Хаджиев ни бе позволено да посетим избата на манастира. Освен нас тук бяха поканени и участваха в дегустацията на манастирските вина и министърът на отбраната ген. Аньо Ангелов, като официален представител на Правителството, Стоян Ненков - изпълнителен директор на ефория „Зограф“ - София, и няколко духовни лица. Бяхме посрещнати много любезно от игумена на манастира Амвросий, който разказа за избата, произхода на виното и най-учтиво почерпи присъстващите. С този благ по характер, постоянно усмихнат и много доброжелателен човек се запознах при предишното ми посещение през 2005 година. Той вече беше игумен на манастира. Лично от него научих, че е роден през 1937 г. в асеновградското село Новоково. Разказа ми за ремонтните работи, които се извършват в манастира, и какво още предстои.

След посещението и почерпката в манастирската изба се качихме на втория етаж, където е манастирската библиотека, придружени от игумен Амвросий. Днес в тази библиотека се съхраняват над 20 000 тома литература, много от които писани на ръка на пергамент и по-нови печатни издания от различни автори по различни исторически, църковни и други въпроси. Голямата метална врата се отвори и ние се озовахме в малка стая, в средата на която в стъклена призма се съхранява оригиналният ръкопис на Паисиевата „История славянобългарска“. Монах на около четиридесетгодишна възраст е библиотекар на манастира. Той подробно разказа, че това е т. нар. чернова на „Историята“, защото върху нея има го-

Иконата на Св. Георги пред параклиса

Начало на литийното шествие

Иконостас в параклис

До оригинала на „История славянобългарска“ в стъклената призма се намира нещо, което монасите от манастира смятат за не по-маловажно - свитък ръкописи на патриарх Евтимий, който е в манастира от XIV век. Патриарх Евтимий е бил сподвижник на Св. Атанасий - основателят на Великата лавра, и на Вселенския патриарх от Цариград. През онези далечни времена българският патриарх Евтимий е посещавал атонските манастири.

Късият есенен ден е към края си. След малко се отправяме в църквата на празнично богослужение. Съборният храм е сравнително нова сграда от XIX в., построена във византийски стил в средата на манастирския двор. В храма има две преносими икони на Св. Георги - едната от които се счита за неръкотворна от времето на първите отшелници в обителта. В манастира се съхраняват и две забележителни икони - Богородица Предводителница и Вслушваща се Богородица.

В съответствие с манастирския църковен типик (другите източно-православни храмове в населените места не се ръководят от този църковен канон) богослужението започва с Велико повечерие. На всеки три часа молитвеното песнопение се сменя и навлиза в друга фаза.

Всички монаси, променени в тържествените си одежди, както и много духовни лица, гости от България, Гърция и от другите атонски манастири, участват в изпълнението на молитвените песнопения. Повечето от цивилните поклонници, предимно гърци, също много активно пригласят или изцяло изпълняват молитвите. Това е желателно - всеки поклонник, намиращ се в храма, да знае това, което изпълняват водещите духовни лица.

Много ме впечатли поднесеният пред иконата на Св. Георги образ на светеца в кръгла форма, с диаметър около 35 см, от варено жито, захар, канела, лимон. На църковен език това се нарича „коливо“. След богослужението в трапезарията по време на обяда в малки чинийки то се раздава на всички присъстващи за помен за загиналите за Христовата вяра, за покойните игумени и монаси от манастира, за всички православни християни по тази земя. От няколко години насам това коливо е творение на монаха Козма от Атонския манастир, който в близкото минало е завършил художествената академия.

Пристъпва се към последната част от богослужението - Утриня със Света литургия. Започва да се разнася тържественият звън на църковните камбани. Тръгва литийното шествие. Напред вървят монаси в тържестве-

ните си облекла, носейки хоругви. Няколко от тях през цялото време тракат с дървени клепала. След тях е игуменът и други официални гости. Следва иконата на Св. Георги Зограф, носена от двама души. По-нататък са всички поклонници, дошли за този ден. Има поверие, че за здраве всеки трябва да поноси за малко иконата - тя е голяма и се носи най-малко от двама души. Литийното шествие напуска двора на манастира и се отправя на изток на около километър, където има неговлям параклис. Иконата се поставя на определено място, пред входа на параклиса и се отправя кратка молитва. Именно от това място се открива най-хубав панорамен изглед към целия манастирски комплекс на Зограф.

Тук богослужението е кратко и литийното шествие се отправя по същия ред под звуците на дървените клепала обратно към манастира. В двора, веднага вдясно на входа, иконата на Св. Георги се поставя до паметника на изгорените живи монаси и отново се отправя кратка молитва в памет на тези мъченици за Христовата вяра. Следва внасяне на иконата в църквата, кратка заключителна молитва и всички участници в празника се отправят в манастирската трапезария. Тя се намира на най-долния етаж, точно срещу входа на храма. Най-напред влизат монасите, които заемат определените за тях места, след това останалите поклонници и накрая - малка свита от официални гости, предвождани от игумена на манастира. Той застава на определеното място и произнася кратка молитва и приветствено слово към всички, събрали се тук. След него игуменът на Троянския манастир Бранички епископ Григорий отправя благодарствени слова към игумена на Зографския манастир, към Вселенската патриаршия в Истанбул за предоставената му възможност да съпребивее този празник. Той изрича тези слова и от името на Светия синод на Българската православна църква. Трети поред ген. Аньо Ангелов от името на Правителството отправя поздравителни слова към игумена, монасите и всички присъстващи на обяда. На северната стена на столовата по тясна стълбичка монах се изкачва до амвон, направен от години специално за тази цел, откъдето по време на целия обяд чете житието на Великокомъченик Св. Георги Победоносец. Краят на обяда отбелязва игуменът със звънец, става, придружен от всички монаси, и напуска столовата. Това са длъжни да направят и всички останали. В целия празник участваха малко повече от 350 души гости от България, Гърция, останалите светогорски манастири и от по-далечни страни, сред които и двама корейци.

Повечето от гостите се отправят към входа на манастира, където ги изпращат мнозина от монасите заедно с игумена. Очакват ги превозни средства, за да бъдат отведени до пристана и оттам да отплават обратно към Уранополис. Програмата на нашата малка група е друга. Ние ще се отправим към манастира Ватопед.

Инж. Георги ПЕТРУШЕВ
(Следва продължение)

Природен парк „Витоша“ демонстрира част от дейностите си пред журналисти

На 14 и 15 юни Дирекцията на Природен парк „Витоша“ организира журналистическо пътуване, на което бяха показани част от постигнатите резултати и осъществените дейности по проект „Изпълнение на приоритетни дейности от плана за управление на Природен парк „Витоша“, финансиран от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България чрез оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“

Маршрутът на първия ден започна с разходка по туристическата пътека с новоизградена стълбова маркировка х. „Селимица“ - с. Чуйнетлово - с. Ярлово, през красивите местности Кало, Сопо и Рибарника. Маршрутът премина близо до естествената популация на европейския лалугер в парка, а някои от журналистите дори успяха да го видят. Домакините предложиха наблюдение с бинокли на мястото, където се извършва реинтродукцията на балканската дива коза на Витоша.

На втория ден гостите на парка се отправиха към кв. Симеоново, за да видят буквално преобразените Симеоновски езера. Възстановяването им е част от дейностите за поддържане и възстановяване на местообитанията на земноводните на територията на Природен парк „Витоша“, включени в проекта. Много любопитна за всички беше демонстрацията на фотокапани, а експертите от парка обясняваха как се работи

Участниците в журналистическото пътуване

щества от бяла елша по поречието на Куртова река и от бяла върба и зелена елша по поречието на река Струма.

Ограничена е инвазията на *Fallopia japonica* в местообитание 9110 - Букови гори от типа *Luzulo-Fagetum*. Възстановено е находището на алпийския повет и са подпомогнати популациите на планинския явор и на тиса на територията на парка.

Изработена и инсталирана е електронна охранителна система за регистриране на изстрели, с помощта на която се контролира браконьерството върху балканската дива коза и мечката.

Продължена е програмата за възстановяване на балканската дивата коза на територията на Природен парк „Витоша“.

Поддържат се и се възстановяват местообитанията на европейския лалугер. Създаде се втора популация от лалугери в парка.

Изработена е обща интерпретационна програма за фауната в парка и ръководство за интерпретация.

Възстановени са и се поддържат местообитанията на жълтокоремната бумка, големия гребенест и малкия гребенест тритон и е обособен интерпретационен кът на земноводните.

Ремонтирана е съществуващата алейна мрежа на шест туристически маршрута и е възстановена маркировката на пет. Напълно са ремонтирани туристическите алеи кв. Княжево - м. Дендрариума, м. Златни мостове - заслон „Ушите“ - м. Платото - х. Алеко, м. Златни мостове - х. „Кумата“, кв. Бояна - м. Момина скала, кв. Симеоново - х. „Алеко“ и с. Владая - м. Златни мостове.

В рамките на проекта бяха проектирани санитарно-охранителните зони (СОЗ) на 15 броя водоохващания на публични чешми в Природен парк „Витоша“, които имат за цел да гарантират опазването на водните ресурси за обществени ползи в райони на чувствител-

Възстановените Симеоновски езера

с тях, как се избират местата за поставянето им и каква информация осигуряват за животинския свят. Представена беше интерпретационна програма за фауната на Природен парк „Витоша“.

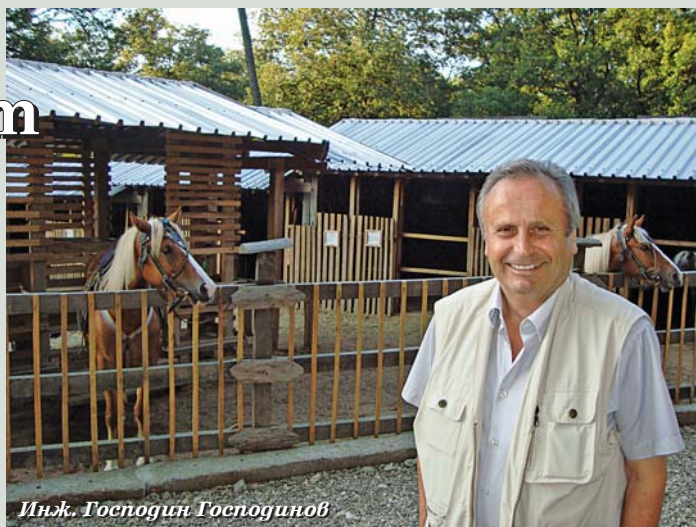
Общата стойност на проекта „Изпълнение на приоритетни дейности от Плана за управление на Природен парк „Витоша“ е 1 280 198 лв., от които от кохезионен фонд - 1 088 168 лв., национално съфинансиране - 192 030 лева. Периодът за изпълнение на проекта е 2009-2012 година.

В рамките на проекта са възстановени крайречни съоб-

„Горица“ с уникален зоокът

Пътуващите по главния път от Варна за Бургас, на няколко километра след с. Горица, посират сред прохладата на дъбовата гора Приморска. Повече от десетилетие мястото е познато като ресторант „Горица“ с хубава храна, студена напитка, оригинално барбекю. С времето се появява и атракция за децата: клетка със зайчета, коритце с костенурки, кафез с птици. Живинките стават все повече и все по-разнообразни. Родителите вече придружават децата, защото къде другде могат да видят през лятната си почивка, и то така неангажирано, „на път“, ламы, шрауси, диви свине и кози, елени, фазани, патици и какви ли не още наши и екзотични животни и птици. Зоокътът наистина вече впечатлява с размерите си. Няколко широки алеи водят посетителя из над 4000-те кв.м

Инж. Господин Господинов

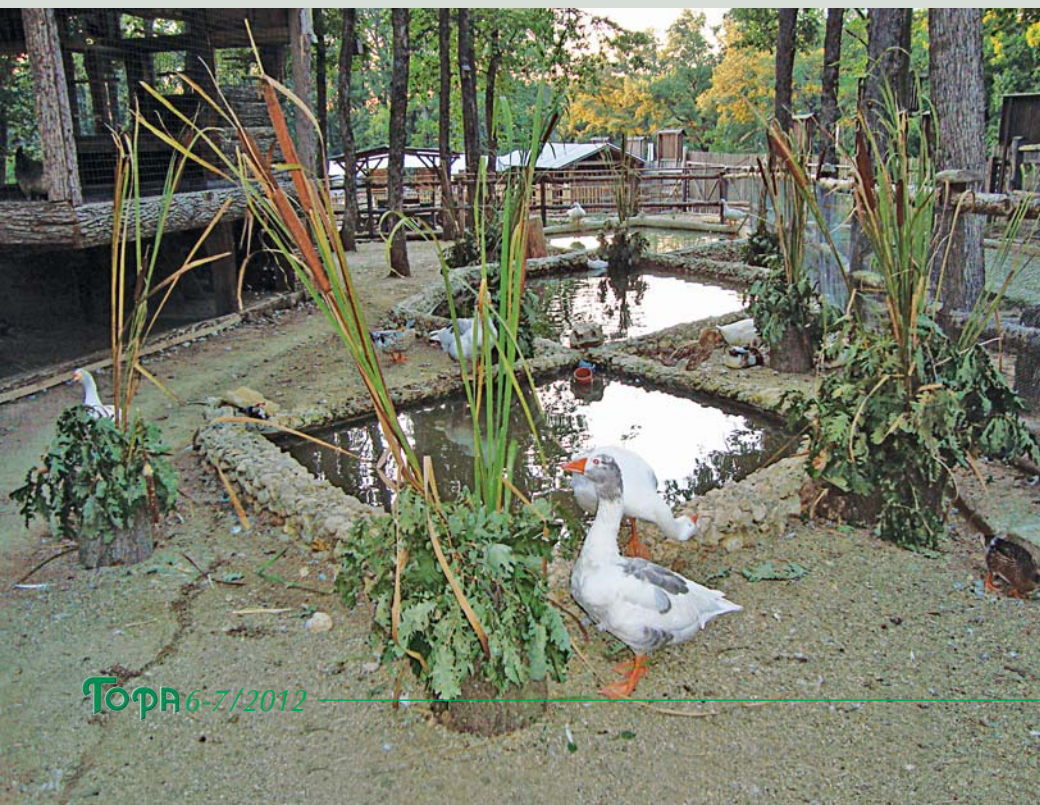
площ. Надлези от дървени конструкции го възкачват за неповторим панорамен поглед или снимка към света на дивите обитатели. Има и манеж за любителите на езда на коне. За децата са осигурени понита. Мнозина вероятно вече познават това място. Но малцина знаят, че то е направено от лесовъд. Съгбата на инж. Господин Господинов не е прецедент след демократичните промени в България. Изграден

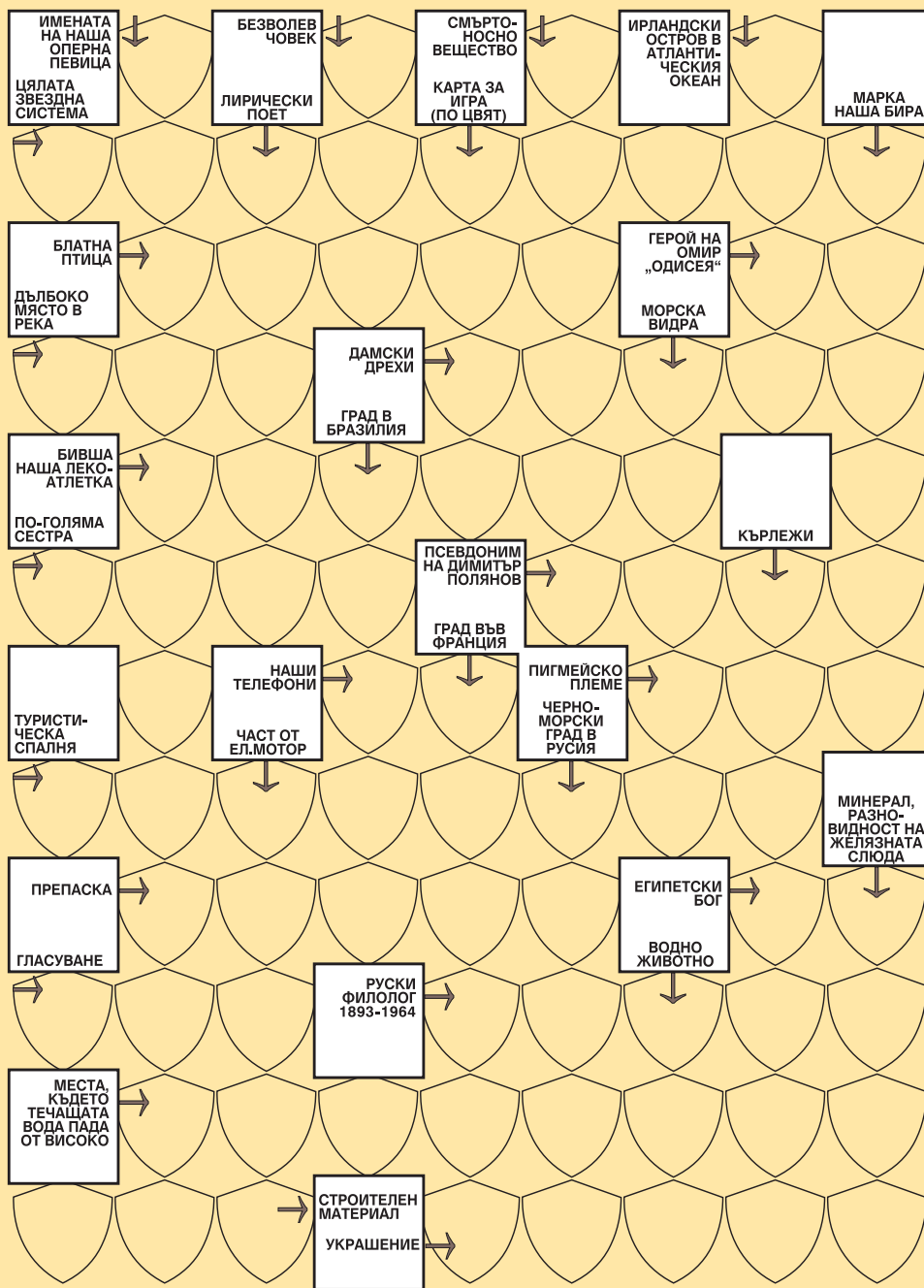
професионалист, дългогодишен и успешен ръководител на горското стопанство в Старо Оряхово, директор на ловната дирекция в централното горско ведомство, той е уволнен през 1997 г. от длъжността директор на държавното Ловно стопанство „Шерба“ при поредната смяна на властта.

Започва одисеята си на горски предприемач, съчетавайки я с малко ресторантьорство и хотелиерство. Но се задържа по-дълго само в крайпътния ресторант. А създаването и поддържането на зоокът, което никак не е леко и печелившо, е рожба на дългогодишното му хоби на ловец и професионалната му реализация като ловностопански специалист. И разбира се - на пристрастието и обичта му към живата природа.

Борис ГОСПОДИНОВ

РЕЧНИК: АКИЛ, АНАПА, АНИТ, НАТАЛ.

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 05/2012:

ВОДОРАВНО: Билирубин.
Нил. Тапа. Сатен. Тот.
Марината. Кок. Китен. Кос.
„Кара Танас“. Шини. Син.
Напор. Нит. Вена.

Катамаран.

ОТВЕСНО: Динамомашина.
Литак. Ринит. Килер. Кан. ТА.
Никотин. Шут. НИСА. Ава.
Батат. Непер. Хипотеза. Она.
Натан. Саран.

Саморасляци

Прибира се старият горски бай Нено Балканджията вкъщи, влиза в хола и казва на жена си:

- Хайде, моето пиленце, хайде в спалнята.
- О-о, много си палав гнес - радостно светват очите ѝ.
- Сериозно говоря! Отивай! Мачът почва след пет минути...

***

- Все не мога да си намеря жена, дето да се ожения за нея! - оплаква се млад горски на бай Нено.
- Защо?
- Майка ми все не ги харесва.
- А защо не намериш някоя, която да прилича на майка ти?
- Намерих, ама нея пък баща ми не я хареса.

***

Бай Нено отишъл при началника си:

- Шефе, ще ми повишиш ли заплатата, че три големи фирми се интересуват от мен?
- И кои са пък тези три големи фирми?
- „Топлофикация“, ВиК, М-Тел...

***

Маска за лице с краставица по рецепта на стария горски: Взема се средно голяма краставица, обелва се и се нарязва на кръгчета. Залива се с 2 супени лъжици олио и оцет. Краставицата се изяжда с чаша сливова ракия. Лицето се разтяга в блажена усмивка, поруменява и се освежава.

***

Бай Нено придружава ловец, гошъл на ловен туризъм. Онзи вдига пушката, стреля и нарежда на горския:

- Ходи да видиш какво животно прострелях!
- Нено се връща след малко и му казва:
- Абе, не знам какво животно е, ама по паспорт фамилията му е Петков.

***

Нено среща своя приятел Пешо и го пита:

- Защо си толкова тъжен?
- Не съм тъжен, а трезвен...

***

Бай Нено пита почерпилия се Пешо, виждайки го, че едва се държи на краката си:

- Да ти вукам ли такси?
- Вукай ми както си искаш, аз съм си Пешо...

Новини при производството на банциговите ленти на **Wood-Mizer**

Подобрена технология на заваряване на лентите в завода на **Wood-Mizer** в Полша

Фирмата Wood-Mizer - световен лидер в технологията на разбичване на трупи с тесни ленти, е и единствената, която освен оборудването сама произвежда и режещите инструменти. През 2011 г. европейският завод на Wood-Mizer е произвел 5 000 000 м банцигови ленти.

Поддържането на високо качество изисква и провеждането на системни изследвания и изпитване, които са довели до подобряване на технологията за тяхното производство.

Заваряването

Една от най-важните промени засяга заваряване на лентите. Досега заваръчният шев се правеше в дъното на пазвата на зъбите, т.е. в най-тясното място на лентата. Проведените от фирмата тестове са показали, че когато заварката се направи през върха на зъба, т.е. в най-широкото място на лентата, значително се увеличава якостта на заварката на скъсване, а по този начин и срокът на използване.

Проведените на специалните машини на Wood-Mizer изпитвания чрез многократно двустранно огъване показват, че броят на циклите до скъсването на лентата се увеличава кръгло с 20 % при новото местоположение на шева. Колкото по-широка е лентата, толкова това увеличаване е по-голямо.

Промишлена подготовка на лентите за работа

При специалното промишлено оборудване на Wood-Mizer в

заводски условия ленти се заточват и се чапразят. Целият процес се контролира от компютри. Прецизни изследвания върху геометрията на зъба са показали, че качеството на рязане се подобрява, тъй като режещата предна стена на зъба остава перпендикулярна на платното на лентата след цялостната подготовка и не се посуква.

Производството на банциговите ленти на Wood-Mizer в Полша е сертифицирано по ISO 9001:2008. Компанията за първи път получава сертификат за качество ISO 9001 през 2003 година. Сертификатът се издава за срок от 5 години и през 2008 г. експертната комисия е потвърдила, че производството на режещите ленти на Wood-Mizer съответства на високите стандарти и е издала на компанията сертификата ISO 9001:2008. В завода има оборудвана съвременна лаборатория, която следи за качеството на заготовките, от които се произвеждат лентите, гарантирайки постоянно високото качество.

Екотехпродукт ООД
София 1186
ул. „Стар Лозенски път“ 38
тел/факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35, 02/963 25 59,
0899 133 107
e-mail: office@ecotechproduct.com
www.wood-mizer.bg

Husqvarna®

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД

София 1797, ж.к. „Младост“ - 2
бул. „ Андрей Ляпчев“ 72
тел: 02 /8099411,
факс: 02 /8099413,
www.husqvarna.bg
e-mail: info@husqvarna.bg